

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

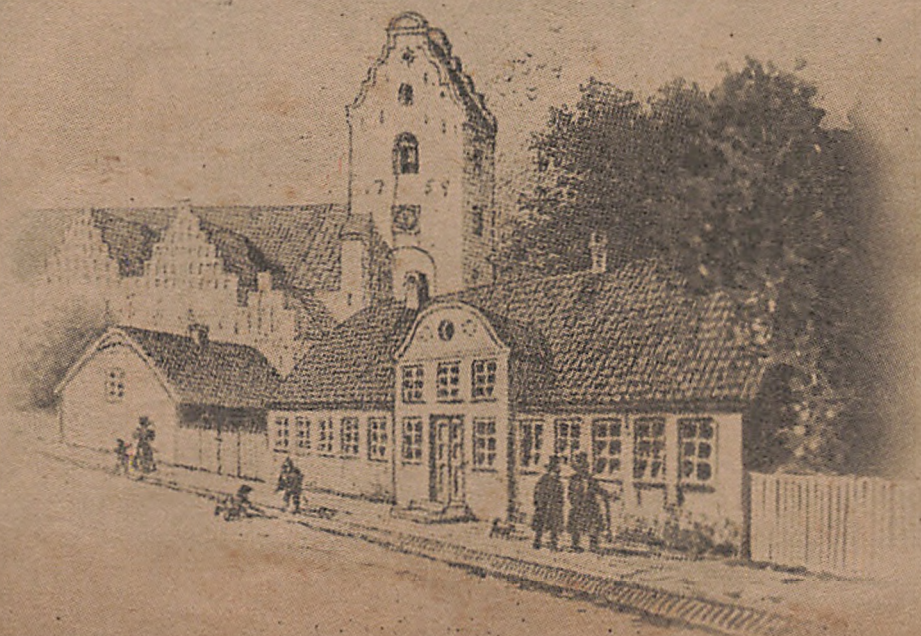
HUNDREDE AAR

1852

15. September

1952

SPARE- OG LAANEKASSEN FOR NYKØBING MORS OG OMEGN

Spare- og Laanekassen for Nykøbing M. og Omegn

1852 — 15. September — 1952

I Anledning af, at
SPARE- OG LAANEKASSEN FOR NYKØBING M. OG OMEGN
den 15. September 1952 har bestaaet i Hundrede Aar, udsen-
des dette lille Skrift til Minde om Stifterne og alle, der gennem
Aarene har virket i Sparekassen.

Vi takker alle for den Tillid, der er blevet vist SPARE- OG
LAANEKASSEN FOR NYKØBING M. OG OMEGN gennem de
forløbne Hundrede Aar.

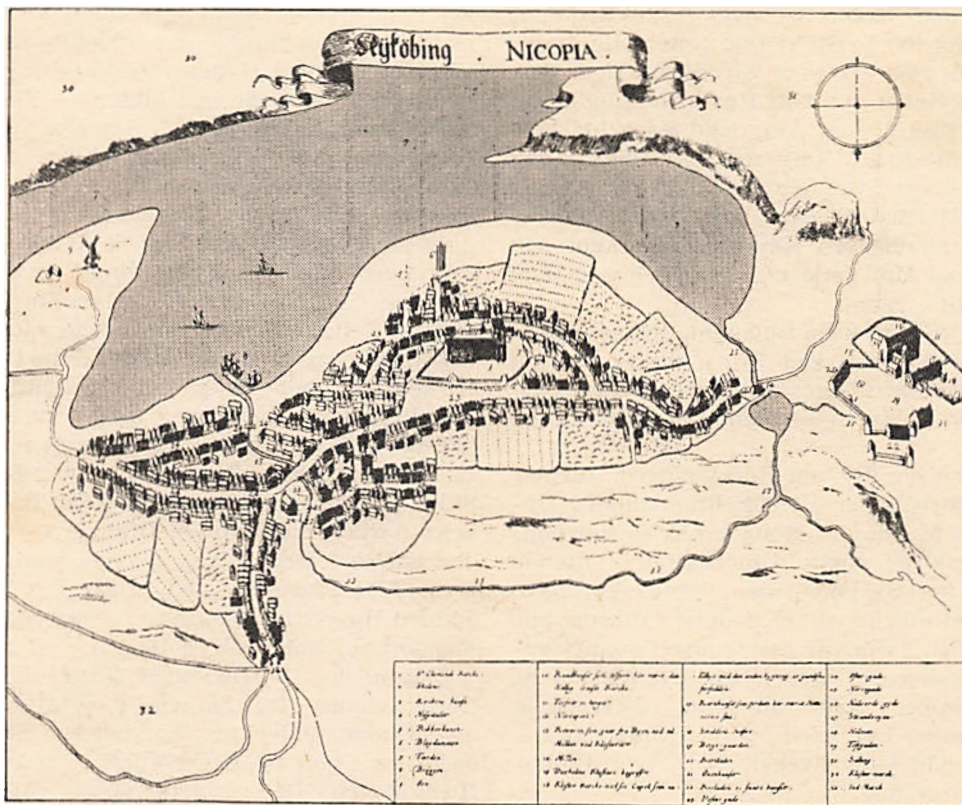
Nykøbing M. i September 1952.

Formand for Tilsynsraadet.

Direktor.

Et gammelt Kort over Nykøbing.

Planen er set fra Nord. — Til venstre Øret, til højre Dueholm. — I Midten Kirken paa Holmen.

En lille By.

NYKJØBING Morsøe Anno 1852.
En lille By.

Den bugtede Hovedfærdselsaare fik sit Forløb allerede i Middelalderen — fra Klostret ved den ene Aa til Kirken paa Holmen og derfra til Helligaandshuset ved den anden Aa. En Vej stak ud mod Syd mod Færgestedet ved Sallingsund og hulede sig ned i Bakken foran Møllen; en anden gik mod Nord, ud langs Stranden, hvor den delte sig mod Overfartsstederne ved Feggeklit og Vildsund. — Tidligere strakte Byen sig ikke meget længere end til Broen over Helligaands-Aaen og Vadestedet ved Holgers Gyde; nu er Nørregade blevet en rigtig god Købmandsgade.

Alt i alt er der 2—300 Huse og Gaarde i Byen — lave, de fleste af Bindingsværk, nogle endnu med Straatag, skønt det er forordnet, at der skal

bruges Tegl. Smaa Ruder; mange Halvdøre. Udenfor paa Stenbroen staar en Bænk under skyggende Træer. — Kun faa Huse er bygget sammen. Store Brande har hærget Byen tilforn og gjort Nykøbing til »næstendeels den ringeste og sletteste Kjøbstad udi Jylland«, som en Rejsende skrev for nogle Aar siden. — Der er mange Haver og ubebyggede Grunde. Men Gaardene er dybe, med Lader og Stalde. De fleste Borgere har Jord i Udmarken; baade Købmænd og Haandværkere driver Landbrug. Urmageren f. Eks. har 5—6 Køer, et Svin og nogle Faar. Madam Østergaard kærner selv Smør, kryster Ost og støber Tællelys.

Kirken, lang og hvid, dominerer midt paa Kirkegaarden bag et lavt Stengærde ud mod det lille Torv med Bypumpen. Nedenfor Kirken, ved Fjorden, ligger Byens Fattighus og Hospitalet. — Lidt

henne mod Nord ligger det nye, flotte Raadhus, opført 1847; det har to Stokværk! Østergade drejer af tilhøjre ud mod Øret og Stranden. Mod Vest gaar den nye Gade, der bag Haverne munder ud i Vejen over Kæret, som Amtmand Faye lod lave i 1807. — De fleste fra Nordmors foretrækker dog stadig Vejen langs Stranden, forbi Meulengrachts Teglværk og Markedspladsen under Indmarksbakken med Nørremølle ved Kappels Led, skønt den er ikke god ved Højvande nu, da den længe ikke er blevet holdt i Stand.

Vesteraaen snor sig forbi Dueholm, mellem Gaarden og den lille Lund; ved Broen driver den en Mølle. Ned mod Aaen ligger den Gaard, som Provst Kaspar Schade købte til sin Søn, Købmand Fr. O. T. Schade.

Ved Lilletorv bor By- og Herredsfoged, Justitsraad Johan Christopher Henrik Rummelhoff, Byens mægtigste Mand. Tre Konger har gæstet hans Gaard, Frederik den Sjette, Christian den Ottende og Frederik den Syvende. Den sidste skal have lovet ham Befordring til et federe Embede paa Sjælland, da han nylig var her sammen med Grevinden, der skænkede Kirken en ny Altertavle. Købmand Steenberg blev udnævnt til kongelig Agent ved samme Lejlighed. — Ved Siden af Justitsraaden boede hans Svoger, Byskriver Borchsenius, der nu er død.

Paa den anden Side af Algade er der kun nogle faa Huse fra Justitsraadens Sønderhave hen til Majorens Gyde — saaledes kaldt, fordi »Majoreren«, Købmand Lorenz Ettrup bor dér, oppe ved Toftegade. — I det ene Hus bor Jomfru Høyer, tidligere Guvernante paa Frøslevgaard. Hun driver nu en lille Traadhandel, det eneste Sted hvor Byens Damer kan faa Sysager og Pynt til Kjoler og Hatte. — Der er kun tre Fortepianoer i Byen; det ene har hun og spiller ganske dejligt. Det hænder, at Naboen, Apoteker Jacobsen — i Slægt med Ølbryggeren i København — falder ind til lidt Aftenmusik. Er det sølet paa Gaden, og det sker jo, stikker han i sine selvopfundne Galosker — nogle Træbunde med en liden Rem til at holde dem fast om Støvlerne.

Saa følger paa den anden Side af Gyden, Ting- og Arresthuset med Frederik den Femtes Navnetræk og Aarstallet 1757 over Døren. Der staar ogsaa:

HÆC DOMUS ODIT AMAT PUNIT CONSERVAT
HONORAT NEQUITAM PACEM CRIMINA
JURA PROBOS

Dette Hus, der »hader Sletheden«, er ellers ringe nok nu — 9 Fag, den østlige Ende af Bindingsværk.

En Trappe fører op til »Overfængselet«, en anden ned til to smaa murede Arrestkældre med tilgitrede Vinduer ud mod Gyden; en Mand kan knap staa oprejst i Hvælvingernes Midte. — Til den anden Side i Huset bor Arrestforvarer Krog, den tidligere Andenlærer; han er ogsaa Byens Politibetjent, Trommeslager, Stokkemand — eller Retsvidne, som de kalder det nu. Han driver en liden Beværtning for Folk, der skal møde i Retten — Herredsting hver Mandag, Byting hver Lørdag. Der er Indgang til Arresterne fra selve Tingstuen — en vistnok i flere Henseender upassende Indretning.

I Huset op mod det lille Eddikebryggeri paa Kirketorvet bor Bogbinder P. Dyhr, en driftig Mand, der har Butik og handler med Papir. Han har begyndt en Læsekreds i Stedet for det gamle Læseselskab, hvis Bøger mugner i Rummet ved Siden af Dueholms Begravelse for Enden af Kirkens nordre Sideskib — Brændevinsgangen, som den kaldes fra den Gang, her laa Soldater. Madam Dyhr fødte Westphal stod tidligere i Butiken hos Jomfru Høyer; hendes Søstre er gift med Købmand Faartoft og Doktor Nyholm.

Lidt henne i Gaden mod Nord summer det af Børnestemmer fra Skolen. I Betalingsskolen ud mod Gaden underviser Førstelærer Sjøgaard, der ogsaa er Degn og Kirkesanger. Friskolen har til Huse bagude. Dér residerer Lærer S. Yde. — Det gaar efter den gensidige Undervisnings Metode.

Byen har en ganske god Skibsfart; adskillige Skuder er hjemmehørende her i Havnen. Den var indtil for faa Aar siden i privat Eje — anlagt af Købmændene Christen og Niels Quistgaard og i 1820 solgt sammen med Gaarden paa Algade til Niels Faartoft. Da Kong Christian den Ottende sidst besøgte Byen, nyttede de eligerede Mænd Lejligheden og fik Løfte om et Laan paa 8000 Rbd. af Chatolkassen, saa Byen kunde købe Havnen. Siden er den blevet sat i Stand. Bolværkerne er blevet gjort højere, Løbet opmudret til 7 Fod, og der er opført en Skorsten, saa Fiskerne og Skipperne kan koge Beg og Tjære til deres Tovværk og Garn. — Denne Havneudvidelse tegner til at blive en god Vinding for Byen. Der er bygget ikke saa lidt allerede dernede. Dér har f. Eks. Restauratør Møller sin Beværtning med Karrusel og Orgelværk foran. — Han har ogsaa indrettet Badehus ved Østerstrand. Nu i Sommer lod han dér opsætte et Skab med Cognak og Bitter; man trænger til en Opstrammer, naar man har været i Vandet! Og paa en Plakat henstillede han til Publikum at lægge Betalingen i Skuffen. — Den Gæstfrihed blev naturligvis misbrugt, saa nu er Skabet der ikke mere. — Ude paa Havnepladsen har Møllers Broder, æ Gluensmed, sin Smedje.

I Algade og Nørregade er der flere store Købmandsgaarde. Der udføres en Masse Korn fra Øen i disse Aar, særlig Havre. Sejlskibene stikker vester ud, gennem Agger-Kanalen, hvor der gaar en rivende Strøm, som gør Løbet stadig dybere, og kommer hjem fra England i Ballast. — Eng-

Boghandler Dyhrs Gaard og Eddikebryggeri ved Kirken.

land har jo ikke meget andet end Kul at byde paa. Saa er de hjemlige Tørv ligegodt at foretrække.

Til Hverdag ligger Byen stille hen, saa er der ingen større Færdsel i Gaderne. Hver Morgen føres Kørerne ud paa Marken. En Markmand passer paa, de ikke gør sig tilgode i Kornagrene; han holder Øje med, hvad Skade der sker. Hyrdedrenge kan ikke lide ham; de synger:

Æ Markmand er en farlig Fyr,
han vil saa gjerne ta' æ Kyer,
han Hejster heller ej forsmaar
og tager baade Lam og Faar.

Men om Lørdagen, naar der holdes Torv, saa er der Liv! Og sidst i Juli, naar der er Krammarked! Da er Kirketorvet fyldt med Boder og Telte, og ned langs Gaden mod Raadhuset holder Haandværkerne til, Folk fra Silkeborg-Egnen med Trætøj, Redskaber og Tøfler, Skomagere, Rebslagere, Sadelmagere. Paa Havnen er der Kraftprøver, Gøgl- og Berider-Telte. I Beværtningerne holdes der Dansestuer lige fra Formiddag. Første Dag møder de unge fra Landet, næste Dag mest de

ældre, Bønder og Proprietærer med deres Koner. — De to Kreaturmarkeder i Oktober holdes paa Markedspladsen. Saa er den randet ind af smaa Spisetelte med Ildsteder gravet bagved. Den staaende Servering er stegte Rødspætter, Kaffe af Jydepotter og Brændevin. — Hestene mønstres foran Raadhuset.

Der kommer mange Furboere saadan en Dag. I deres smukke Dragter sætter de deres Præg paa Byen. Der kommer ogsaa mange fra Salling. Fra Grynnerup, der har godt en Mil til det privilegerede Færgeri mellem Pinen og Plagen, er der næsten daglig Overfart til Nykøbing; Baaden lægger ind ved Øret. — Sallingboerne er kendelige paa deres Skovbo-Træsko med Jern- eller Messingkramper; Kvindernes er hvidskurede.

Alle Nykøbings Butiker har smaa Vinduer, og nogen egentlig Udstilling af Varer er der ikke. Der sælges ikke mange Klædevarer; Folk fra Landet gaar i hjemmegjort Vadmel og Hvergarn. Farverne har nok at gøre med at farve blaåt og er gennemgaaende ret velstillede.

Der er ingen Gadebelysning i Byen. Dog er der omsider blevet sat en Lygte op nede ved Struntzes Aa, hvor Folk i Mørket plejer at gaa i Havnen. — Men der er to Vægttere paa Gaden hver Nat. De synger hver Time og melder, hvad Klokkeren er slagen, og hvordan Vinden blæser.

Længe har Nykøbing haft ridende Post til Thisted og Skive to Gange om Ugen. Et Brev til Naboerne koster 5 Skilling, til Aalborg og Aarhus 16, til København 26, til Helsingør, Lybæk og Hamborg 38. Og i Fjor fik vi Dagvogn til Thisted hver Onsdag, retur hver Torsdag. Den kan medtage fire Rejsende. — Et stort trafikmæssigt Fremskridt.

*

En lille, stille By nu gennem mange Aar. Men den, der forstaar sin Tid, mere end aner, at noget er i Frembrud. Borgerskabet i Nykøbing er ved at vaagne. Der handles og virkes. Byen er i glædelig Vækst. Ved Aarhundredskiftet var her kun 650 Indbyggere, i 1840 1160, nu over 1600!

I 1837 fik Kommunal-Styrelserne øget Indflydelse og en mere folkelig S sammensætning. Og Juni-Grundloven af 1849 har understreget Kommunernes Ret til at styre egne Anliggender — under Statsens Tilsyn; dertil har vi Justitsraaden.

Havet har aabnet for Limfjorden vesterud — ganske vist kun for mindre Skibe; de første tre, der gik gennem Kanalen i 1835, var fra Nykøbing! Og for 12 Aar siden lykkedes det endelig at faa brudt Aalborgs Formynderskab. Nykøbing har atter Told-Rettigheder.

Der er gaaet 50 Aar siden Stats-Bankerotten, da

Papirpengene nedsattes til en Sjattedel af deres Værdi, og Rigsbanken oprettedes. Bankerottens Følger, smertelige for Landet som Helhed og for hver enkelt, er nu langsomt blevet overvundet. Strenge Tider ligger bagude. Noget godt har de bragt. Folk lærte at sætte Tæring efter Næring, og Hovedstadens dominerende Indflydelse blev brudt. — Jyske Købmænd har i Stedet i stærkere Grad ført Handelen med Studene sønder ud, til Hamborg.

Daglønningen for Arbejdere er 3 Mark. Man køber en Snes Æg for 3 Skillinger. — Ja, Lybsk-Skillinger er endnu gangbar Mønt paa Mors, i Salling og i Thy. Det er smaa, tynde Sølvmonter, som Studehandlerne hjemfører sydfra i deres jernbeslagne Kasser og Fustager. En Lybsk-Skilling gælder $3\frac{1}{2}$ Skilling dansk, altsaa 5 Skillinger lybsk = 1 Mark. — Det siges, at Prangere og Kortspillere bruger at maale deres Penge i Fjerdingkar og Skæpper. Det er for besværligt at tælle dem! Af større Sølvmonter er der Specier, der gælder to Dalere, og prøjsiske Dalere, der gælder otte Mark. Og saa er der Rigsbank-Sedler — 5, 50 og 100 Rbdl.-Sedler.

Lidt Klub-Liv er der selvfølgelig i Nykøbing. Vi har »den sorte« og »den røde«. Og nu er der blevet oprettet en ny Forening for nogle Maaneder siden — den kaldes Foreningen af 17. Februar. Den er ikke stor; ikke enhver kan optages — nye Medlemmer skal have tre Fjerdedele af de gamles Stemmer. Men Foreningen har dog maattet forlægge sine Møder fra Gæstgiver Trap til Mægler Sørensens Lokale i Havnegade. Og nu har den faaet Tilladelse til at holde sine Onsdags-Møder i Raadstuesalen.

Foreningens Formaal er »gjensidig Belæring og Udvexling af Idéer i Henseende til Alt, hvad der er af almen Interesse. Til dette Øiemed træder den sammen een Gang ugentlig og søger at fremme ovennævnte Formaal ved Oplæsning af Blade, almennyttige Skrifter eller Afhandlinger, deels ved Samtaler om det Forelæste eller Foredragne.«

Foreningens første Formand er Apoteker Begtrup. Viceformand er Pastor Dalhoffs Kapellan, Pastor Fr. Nielsen; Sekretær er Lærer Yde, Kasserer Boghandler P. Dyhr.

Det er store Emner, man tager frem. Ved det første Møde holdt Formanden Foredrag om »Naturvidenskaberne og deres Anvendelse, især med Hensyn til Danmark«, og der blev oplæst en lille Pjece: »Schleswig-Holsteinismens Fremskridt i Kjøbenhavn«. — Ved det næste Møde drøftede man Byens Forskønnelse ved Plantning; der valgtes en Komité, der skal udarbejde en Plan og tegne frivillige Bidrag. Den er Pastor Nielsen ogsaa med i — og selvfølgelig Gartner Lassen. — Komitéen har senere af Kommunal-Styrelsen faaet Raadighed over den lille Plantage, som Provst Schade for et halvt Hundrede Aar siden anlagde øst for Byen — og dertil Løfte om et aarligt Tilskud paa 20 Rbdl. Det er Meningen at udvide Plantagen mod Øst ved at udgrøfte og kulegrave Kæret under Havbakken og at lave det gamle Porshave-Dige om til en Spaserevej ud til Stranden. Den nye Vej har allerede faaet Navn; den skal hedde Langelinje.

Justitsraaden lider ikke denne Forening — vel nok fordi den sender Observatører til Byraadmøderne. — Han har forlangt, at hvert »ordentligt« Medlem i Henhold til en gammel Plakat af 1819 skal indbetale 2 Rbdl. til Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn; Byfogeden stillede dog naadigst i Udsigt, at han vilde anbefale en Ansøgning til Mini-

J. P. Dyhr.

Fr. Nielsen.

A. C. Faarftoft.

steriet om Fritagelse for denne Afgift. Urmager Østergaard, der er nyvalgt Borgerrepræsentant, protesterede kraftigt. Han var med til at stifte Læseforeningen, som Rummelhoff selv var Medlem af, og af den Forening er der aldrig blevet krævet nogen Afgift til Frue Kirke, hverken mens den bestod eller efter, at den var opløst...

En uræd Mand, samme Østergaard. Det var ogsaa ham, der paatalte, at der gik 131 Rbdl. til Champagne under Kongebesøget forgangne Aar.

I Mødet den 17. Marts skulde Pastor Nielsen have indledt om Spørgsmaalet: »Hvilke Fordele yder Ager-Canalen denne Deel af Fædrelandet, og i hvilke Retninger kunne flere tænkes?« Men den Forhandling maatte udskydes, for et andet Emne var dukket op og tog hele Aftenen. Pastor

Nielsen og Boghandler Dyhr havde faaet den Idé, at der burde oprettes en Sparekasse i Nykøbing. Og Tanken vakte saa stor Interesse, at Forslagsstillerne samme Aften, efter en grundig og velvillig Drøftelse, fik overdraget at søge nærmere oplyst, hvordan den Sag burde gribes an.

Allerede i næste Møde havde de to Herrer yderligere Oplysninger, og i Mødet den 31. Marts var man saa vidt, at der kunde nedsættes en Direction. Den kom til at bestaa af Forslagsstillerne, Købmand Johan B. Steenberg, Købmand A. C. Faarhoff og Hospitalsforstander Kjeldgaard Poulsen. Disse Herrer skulde supplere sig med to Repræsentanter fra Øen. — For Landet maatte man have med.

Hvordan laver man en Sparekasse?

Hvordan laver man en Sparekasse?

Selve Tanken, at anbringe og forrente særlig mindre Sparemidler, er ikke ny; man kendte den i det gamle Grækenland, siges der. Den første tyske Sparekasse blev oprettet i 1765, Frankrig fik en Sparekasse i 1790. I England arbejdede »Robinson Crusoe«s Forfatter, Daniel Defoe, med Tanken. Sverige fik sin første Sparekasse 1813, Norge sin i 1822.

Indenfor det danske Monarki blev den første Sparekasse oprettet i Kiel i Aaret 1796; den næste kom i Altona syv Aar efter.

I selve Kongeriet var det Fremskridtsmanden, Lensgreve Frederik Adolf Holstein, der gik foran. Han oprettede en Sparekasse paa sit Gods paa

Sjælland i 1810. Otte Aar efter stiftedes Odense Byes Spare- og Laanekasse. —

— — —

Grev Holstein, der havde indført adskillige nyttige Forbedringer paa sit Gods, oprettet Haandgjerningsskoler m. v., saa, at

for smaa ere de Summer, som Daglejere og Tjenere af begge Kjønn kunne oplægge, til at de af dem skulde kunne opbringes paa Rente. Almindeligen anbringes deres Skat i Kiste-Læddiken, ofte bortødsles den til Unytte, og vil de endog høste Gavn deraf, blive de ei sielden udsatte for Bedragere, som nærmer sig med store Løfter og siden løber af baade med Capital og Renter. Det maatte da være for denne Klasse en stær-

Kjeldgaard Poulsen.

Joh. B. Steenberg.

C. Riis.

kere Opmuntring til Sparsommelighed, naar en Indretning gaves, hvormed de endog med Fordeel kunne see deres liden Sklærv bevaret, til de til sin Tid selv kunne anvende den.....

Paa den anden Side troede Selskabet det ei mindre nyttigt for sin Bestemmelse at oprette en Kasse, hvorved den stræbsomme, men dog ei formuende kunne understyttes til sin Drivts og Arbeids Fremme, uden at skulle være nødsaget til at hente Hielpen hos dem, som med Renter tager dobbelt Willighed, der er meget almindelig blandt Bonde-Almuen.....«.

Det var altsaa Forudsætningen for de første Sparekassers Virksomhed, at Midlerne skulde kunne udlaanes til produktiv Anvendelse paa Egnen. Man modtog Penge fra dem, der kunde undvære, og udlaante til dem, der havde Brug for Kapital. — Senere skete der, med Sparekassen for København og Omegn, stiftet 1820, et Brud paa denne Linje. Sparemidlerne blev indsat i Den kongelige Kasse eller Nationalbanken til størst mulige Sikkerhed og Forrentning — et System, der ret hurtigt kom ud for Kritik.

I 1852 behøvede man ikke at gaa langt for at indhente praktiske Erfaringer. Der var paa det Tidspunkt henved et halvt Hundrede Sparekasser i Danmark. — 30 Aar senere var der omkring 500.

Pastor Nielsen og Boghandler Dyhr skrev til Thisted, Holstebro, Lemvig, Hobro og Aalborg for at høre, hvordan man der havde baaret sig ad.

Fra Hobro Sparekasse oplystes, at »den herværende Anstalts Fremgang og Virksomhed i den korte Tid, hvori den har bestaaet, har i høj Grad bestyrket vor Overbevisning om det gavnlige og heldbringende ved slige Indretninger«. — Og derefter fulgte saa nogle praktiske Vink, bl. a. om, hvorledes man havde ladet »en duelig Mekanikus« lave »en Pengekiste, heelt af Jernplader, nittet paa Stangjern — 1 Alen høj, 20 Tommer lang og 16 Tommer bred« til Opbevaring af Penge og Bøger. Denne Kiste, »aldeles brand- og dirkefri, indvendig skruet i Gulvet«, svarede fuldkommen til sin Hensigt »som Gjæmmested«. — Det hele havde kostet 50 Rbdl. — Men paa Forespørgsel havde Mekanikeren dog erklæret, at billigere end 60 Rbdl. vilde han ikke lave en anden.

Der forelaa altsaa gode Oplysninger, og man arbejdede videre.

De fem fra Byen blev tiltraadt af Godsejer C. Riis til Blidstrup og Gaardejer P. C. Østergaard af Tøving. Og denne »Direction« fik hos Finansministeriet udvirket Stempel-Begunstigelse for Kontrabøger og mindre Laan, indtil 100 Rbdl., og Tilsagn om, at Statskassen vilde modtage indtil 15,000 Rbdl. til Forrentning med $3\frac{1}{2}$ pCt.

Det første protokollerede Møde i den nye Sparekasse blev holdt den 10. August 1852. Da blev der vedtaget Love og Vedtægter. De og 500 Sparekassebøger blev bestilt trykt i Aalborg. Man lod samtidig fremstille et Cirkulære til Omdeling i Nykøbing og paa Øen. — En Avis havde Mors endnu ikke.

Fjorten Dage senere, den 24. August, holdtes der et nyt Direktionsmøde, hvor det besluttedes, at Sparekassen skulde begynde sin Virksomhed den 15. September og holde aaben hver Onsdag Eftermiddag. Dette skulde bekendtgøres i Aviserne i Aalborg, Thisted, Randers og Viborg — og for Morslands Vedkommende altsaa ved Omdeling af Cirkulærer.

Denne Avertering blev ikke ganske uden Virkning; det lod sig konstatere. — I Direktionsmødet den 22. September, som holdtes i Sparekassens »Comptoir« hos Boghandler Dyhr, forelaa der nemlig en Skrivelse fra Pastor Seidelin i Hvidbjerg i Thy, dateret 15. September — Sparekassens Aabningsdag. Han androg om et Laan paa 100 Rbdl.

Det vedtoges at svare, »at det ikke stod i Directionens Magt, ligesom man i det Heele ikke mente at burde gjøre Udlaan udenfor, hvad der naturligt maa forstaas ved Nykjøbing og Omegn«.

Den nye Sparekasse havde i selve Navnet udtrykt sin dobbeltsidede Virksomhed. Den skulde være en Hjælp til Selvhjælp. — At Købmænd og andre desuden saa deres Fordel ved at anvende det stedlige Pengeinstitut, er en Sag for sig. — Nationalbanken var jo indtil 1846 Landets eneste Bank (med Filialer i Aarhus og Flensborg). Først i 1850-erne kom der Liv i Bank-Udviklingen. I det Ti-Aar blev der oprettet 15 nye Banker Landet over.

* * *

I Dag, 1952, er der 508 Sparekasser med over 300 Filial-Kontorer i Danmark. Der indestaar ca. 5 Milliarder Kroner paa godt 3 Millioner Konti, og den samlede Sparekasse-Omsætning var sidste Aar ca. 400 Millioner Kroner.

I Jylland er der nu 388 Sparekasser. I Thisted Amt er der 32.

Paa Mors er der 15 Sparekasser. Bortset fra Ærø er ingen anden Landsdel saa godt »dækket«. Med Ærø, Fanø, Fur og maaske endnu enkelte Undtagelser er der heller ingen anden Egn, der forholdsvis har saa store Midler indestaaende i Sparekasser som Befolkningen paa Mors, hvor ca. 28,000 Konto-havere i Aar tilsammen har indestaaende ca. 43,205,800 Kr.

Nykøbing og Omegns Spare- og Laanekasse.

Den bringes herved til almindelig Kundskab, at Spare- og Laanekassens Comptoir er aabnet hvert Onsdag Eftermiddag fra Kl. 2—3 hos mekanikerenes Regnskaber Dyhr, hvor, ligesom hos enhver af Underretningens, Sparerklædere til enhver Tid kan erholdes, saavel som al fornøden Underretning.

Si anbefale denne nyttige Indretning, hvor selv smaae Summe kunne anvendes Afret til Forrentning, ligesom i sin Tid Herre og mindre Udlaan kunne ske, til vore Medborgeres Gynsæmlichkeit og Afbenyttelse.

Nykøbing paa Morsø, i September 1852.

J. B. Steenberg, Spar og Laanek.	J. Nielsen, alt Laanek.	Voulfen, Ordningsfører.
V. Dyhr, Ordningsfører.	M. G. Faarhoff, Laanek.	G. Niels, Spar og Laanek.
•	V. G. Sørensen, Ordningsfører.	

Den ældste Sparekasse i Thisted Amt er Sparekassen for Thisted Amt, oprettet i 1829. Derefter følger Spare- og Laanekassen for Nykøbing M. og Omegn, der den 15. September har bestaaet i 100 Aar.

I hened 15 Aar var Sparekassen for Nykøbing M. og Omegn Øens eneste Pengeinstitut.

*

Nykøbing og Omegns Spare- og Laanekasse fik som meddelt til Huse hos Boghandler J. P. Dyhr i den gamle Gaard ved Kirketorvet, og Boghandleren blev Sparekassens første administrerende Direktør. Han var ogsaa Bogholder og Kasserer — alle tre Funktioner forenet i een Person. Og naar Folk kom i Sparekassen og vilde laane, optraadte han ofte tillige som Kautionist. — Saa hyggeligt, tillidsfuldt gik det til i den første Tid! — Fru Dyhr var Kontormedhjælper. — Direktionens øvrige Medlemmer var »kontrollerende Directører«; de skulde møde skiftevis to og to hver Kontordag for at lede Forretningen sammen med Dyhr.

Om den første Kontordag meddeler den gamle Protokol:

Aar 1852 den 15de September om Eftermiddagen Kl. 2 aabnedes Sparekassens Comptoir første Gang, og vare da af Directionens Medlemmer tilstede Boghandler Dyhr, Kjøbmand Faarhoff og Pastor Nielsen. Følgende blev forhandlet:

I Sparekassen blev indskudt:

1) Handelslærling Christen Juul,
Nykjøbing	30 Rbd.
2) Skolelærer Henrichsen, Flade	50 -
3) Lise Dyhr	20 -
4) P. C. Theodor Nielsen	4 -
5) Morslands økonomiske Selskab	150 -
6) Ole Anton Plith, Redsted	4 Mark
7) Jomfru Floor	25 -
8) Jomfru Denstadt	10 -

Ialt 289 Rbd. 4 Mark

Solgt 11 Sparekassebøger 1 Rbd. 5 Mark

291 Rbd. 3 Mark

For en gammel Nykøbingenser var det næppe vanskeligt at finde Forbindelsen fra Sparekassens Inderkreds til flere af denne og de følgende Kontordages Indskydere.

Man lægger Mærke til, at Morslands økonomiske Selskab, der senere blev til Morsø Landboforening, var den første større Indskyder. — Der er to andre udenbys Navne: Lærer Henrichsen, Flade, og Ole Anton Plith, Redsted. — Lærer Henrichsen var en mærkelig Mand, paa mange Maader sin Tids skarpe Kritiker — »Morslands Voltaire« har man spøgende kaldt ham. Her var et Omraade, hvor han maatte være med; det faldt helt i Traad med hans Tanker om en selvhjulpne Almue. Selv havde han i sin omskiftelige Tilværelse ofte savnet det økonomiske Rygstød, som en Sparekasse maatte kunne give. — Ole Anton Plith staaer med sine 4 Mark som Repræsentant for den egentlige Landbefolkning, som Sparekassen i ikke ringe Grad satte sine Forhaabninger til.

Den første Laantager var Kjøbmand P. K. Bang, »her af Byen«, der modtog 100 Rbd. paa 3 Maaneder til 4 pCt. Rente — med Boghandler Dyhr som Selvskyldner-Kautionist. — Næste Kontordag fik Farver Struntze et Laan paa 200 Rbd. med Kjøbmand Steenberg som Kautionist.

Direktionen vedtager i samme Møde, at Renten af Udlaan skal betales forlods, og at den administrerende Direktør skal indhente tilstedeværende Medlemmers Samtykke til Udlaan. Der skal be-

1852	13 ^{de} Sept	Egne Afskæftningsdel	St. Muller	20
	22 ^{de} Sept	Ordn. Rigsbank	Jensen	3
	13 ^{de} Okt	Tjener Rigsbank	St. Muller	20
	3 ^{de} Nov	So og halvtredsindstyve	Rigsbank	52
	8 ^{de} Dec	Halvtredsindstyve	Rigsbank	58
1853	Januar 5 ^{te}	Tjener Rigsbank	St. Muller	40
	26 ^{de}	So Rigsbank	Rigsbank	2
				192

Sparekassebog Nr. 3, udstedt paa Sparekassens første Kontordag den 15. September 1852, lydende paa Navnet Lise Dyhr.

standig være 2—300 Rbd. i Kassen »for paakommende Tilfælde«. Wexler modtages til at discountere mod 5 pCt., naar de er forsynet med tre paalidelige Mænds Navne.

Samme Dag indvalgte Proprietær Mulvad i Direktionen. — Sidste Punkt i Protokol-Indførelsen lyder:

»For det Tilfælde, at Communalbestyrelsen ønsker Laan til den nye Skolebygning, vil man imødekomme et saadant Ønske, saavidt mulig er.«

Den gamle Protokol afslører, skønt knap i Formen, en hel Del om Sparekassens Vækst og Trivsel i disse første Aar. Der bliver flere Forretninger at indføre for hver Kontordag. Ogsaa enkelte Kommune- og Fattiggasser bruger Sparekassen. Indskyderne kommer snart fra hele Mors, fra Nordalling og, ikke mindst, fra Fur. Dog stiger Tilslutningen fra Landet ikke helt efter Direktionens Ønske. Al Begyndelse er svær.

I Direktionsmødet den 24. April foreligger der et Andragende fra Morsø landøkonomiske Selskab ved Formanden, Proprietær Mortensen, Frøslev-

gaard, om et Bidrag til nævnte Selskab. — Det vedtages at tilstaa samme »for 1 Aar et Beløb af 50 Rbd.« — »Man tillader sig det Ønske, at denne Sum anvendes som Præmie for Hingste. — Man undlader ikke tillige at bemærke, at denne Anvendelse af Sparekassens Fond ikke synes ganske rigtig, saa længe man ikke hos Landmændene i Almindelighed finder større Interesse for Selskabet og dets Virksomhed.«

Men Landmændene kom. Og det blev ikke sidste Gang, Morsø landøkonomiske Selskab — Morsø Landboforening — fik Tilskud af Sparekassen. Næste Gang, der ansøgte, i 1860, bevilgedes der 50 Rbd. til Understøttelse for »en Person herfra Øen, som agter at lære Biavl hos Landinspecteur, Lieutenant Thorsen paa Hald Teglgård«. — Senere har Landboforeningen vistnok hvert Aar modtaget Tilskud under en eller anden Form, mest til Præmier.

I Mødet den 19. Oktober 1853 vedtoges det at anskaffe en ildfast Pengekasse. — Smedemester Borggaard lavede Kassen. Den kom til at koste 140 Rbd.

De første Aar.

I samme Møde blev Sparekassens første Aarsregnskab fremlagt og godkendt. Det blev indtrykket i Aviserne i Randers og Aalborg og aftrykt med nogle Bemærkninger, forfattet af Pastor Nielsen, paa 400 Sedler til Omdeling paa Mors.

— — —
Bogholderen, Boghandler Dyhr havde ingen Løn faaet det første Aar. Nu vedtages det, at han skal have 60 Rbd. aarlig og Indtægten ved Sparekassebøgerne. Aaret efter vedtages det, at han skal lønnes med $\frac{1}{2}$ pCt. af Indskudskapitalen. Det blev senere, i 1859, ændret til: $\frac{1}{2}$ pCt. af de første 100,000 Rbd. Indskud og $\frac{1}{4}$ pCt. af det overskydende.

— — —
I 1854 vedtages det, at fremtidig skal en Tredjepart af de indskudte Kapitaler anbringes i fast Ejendom eller gode Papirer. Det skal være en ufravigelig Regel, at Reverser og Vekselobligationer kun maa fornyes een Gang.

— — —
Ved Aarsmødet i September bevilger Direktionen for første Gang, efter Forslag af Pastor Nielsen, Penge til alment velgørende Formaal. Det drejer sig om 50 Rbd. til »den for Øen paatænkte Plantage (vistnok Sindbjerg) og 50 Rbd. til Anlægget i Nykøbing, saaledes at Byen desuagtet tilsvarende fornødne aarlige Tilskud«. — Komitéen til Uddeeling af milde Gaver i Nykøbing faar Aaret efter et Tilskud paa 50 Rbd.

— — —
Og Nykøbing Kommune melder sig som Laaner. 9. Marts 1856 bevilges der Kommunen et Laan paa 4500 Rbd. til den nye Kirkegaard. Beløbet skal forrentes med 4 pCt. og afdrages med 100 Rbd. aarlig. — Aaret efter tilstaas der Kirkeinspektionen et Laan til en Ligvogn mod Kommunens Garanti. Og senere paa Aaret faar Kommunalstyrelsen efter Ansøgning et Laan paa 4000 Rbd. til Afvikling af Gælden paa Telegraf-Anlægget fra Thisted over Nykøbing, Skive og Viborg til Hobro. I dette Tilfælde er Renten 5 pCt. p. A.

— — —
Om Aarsregnskabet 1856—57 oplyser den gamle Forhandlingsprotokol:

Der er 646 Interessenter. Sidste Regnskabsaar tilkom der 105 nye. — 187 er Børn, 197 Tyende, 11 Haandværkere, 9 Søfarende, 19 offentlige Foreninger, 83 Gaardmænd, 87 Husmænd, 43 Embedsmænd, Enker o. s. v. og 10 Indskydere under Deviser. — Sparekassens Omsætning har dette Aar foruden de faste Kapitaler,

været 297,347 Rbd., hvilket er 81,347 Rbd. mere end forrige Aar.

— — —
I de første Aar forekommer der ret ofte Indskud under Mærke — f. Eks.: »Ret og Sandhed«, »For Fremtiden«, »Voxer og formerer Eder«, »Til nyttigt Anvendelse«, »Til Gjælds Afdrag« o. s. v.

I 1857 kom Sparekassen ud for sin første Krise — en Krise, der ramte alle Landets Pengeinstitutioner.

Den havde sit Udspring i Amerika, men mærkedes hurtigt i Hamborg, hvor danske Købmænd havde store Penge-Krediter. Det førte sidst paa Aaret til mange Fallit'er, ikke mindst i Jylland. I December blev der oprettet en midlertidig Laanekasse for Kongeriget, der kunde anvende indtil en Tredjedel af sine Midler til Diskontering af Veksler og Opkøb og Salg af Banko og Sterling, saavidt Omstændighederne maatte gøre det tilraadeligt for at oplive Omsætningen, og virke ved at gøre Udlaan imod haandfast Pant og saaledes komme Spare- og Diskontokasserne i Provinserne til Hjælp.

For Danmarks Sparekasser kom Krisen til at betyde en Tilbagegang paa ca. en halv Million Rigsbankdaler eller en Sjettedel af den samlede Kapital. — Der var kun faa Muligheder: enten at opsigte de Kapitaler, der var udlaant paa Prioriteter eller realisere offentlige Papirer eller optage Laan. Den første Udvej vilde rimeligvis betyde Katastrofe for mange Debitorer. Offentlige Papirer stod lavt i Kurs. Krisen gav sig Udslag i Prisfald. Korn og Kvæg gik ned. — Men ogsaa den havde paa længere Sigt sine gode Sider. Man kom bort fra megen usund Kredit-Givning. Og de hamborgske Handelshuse tabte deres overvejende Indflydelse i Jylland.

Sparekassen i Nykøbing fik til Juni Termin 1858 opsagt 25,000 Rbd. Den ansøgte Staten om et Laan af samme Størrelse, om muligt 50,000 Rbd., da den vanskeligt kunde præstere en saadan Udbetaling uden at volde Laantagerne Vanskeligheder.

Protokollen oplyser ikke, om der blev opnaaet noget saadant Laan. Men i hvert Fald red Sparekassen jo Stormen af.

— — —
I April 1860 blev det vedtaget, at Sparekassen skulde have to ugentlige Kontordage fremtidig, Mandag og Onsdag, »Klokken 2 at begynde«.

Revisionen paataler -

Efter Indstilling fra Amdtsraadet og Kommunalstyrelsen i Nykøbing var der valgt »tvende Revisorer af Land og Bye«; det var Apoteker Begtrup, Nykøbing, og Proprietær N. St. Mortensen, Frøsløvgaard, Formanden for Morsøe landøconomiske Selskab. Og Direktionen havde udpeget en Decisor, Proprietær G. Pers, Dueholm.

Revisionens Bemærkninger til Aarsregnskabet 1859—60 fylder, med Decisors Bemærkninger og Direktionens Svar, en halv Snæs Sider i den gamle Protokol.

For det første paabyder Revisionen at faa nogle Reverser, for hvilke Laantagernes og Kautionisternes Underskrifter manglede, bragt i behørig Orden. Dernæst paataler den, at det er en uheldig Ordning med skiftende Direktører hver Kontordag; den ene har intet Kendskab til, hvad den anden har foretaget sig. Der burde være en permanent Direktør tilstede hver Kontordag med Overblik over alle Forretninger. Han skulde have Nøglen til Pengeskabet og forestaa Ind- og Udbetalinger i Forening med Bogholderen.

Revisorerne finder det uheldigt, at Kasserer og Bogholder, der altsaa er en og samme Person, tillige er Direktør for Sparekassen — saa meget mere som han ogsaa tillige optræder som Kautionist for flere Tusinde Rigsbankdaler og endvidere som Vidne med sit Navns Underskrift paa enkelte Reverser, »hvilket vi paa det bestemte maa bede Directionen forhindre«.

Revisionen finder ogsaa, at Sparekassens opsparede Fond endnu er saa ubetydeligt, at det i paakommende Tilfælde ikke kan dække Tab, Sparekassen muligt kan blive udsat for. Derfor fraraader Revisionen foreløbig at give noget Bidrag til en Arbejdsanstalt her paa Øen, saadan som det har været foreslaaet i den nye »Morsø Avis« og ytret om paa Øen.

Man ønsker to Decisorer, en for Land og en for By.

Men ikke nok med det!

Derefter fremsætter Proprietær Mortensen for egen Regning nogle Bemærkninger om Forhold, som han ikke mener at kunne lade gaa upaatalt hen, og som det gør ham ondt, at hans meget ærede Med-Revisor har erklæret ikke at kunne tiltræde.

Revisionen har under sit Arbejde konstateret, at der hvert Aar er flere Reverser, som er »antidateret 8te, 14ten Dage, ja 3 Uger forud. Og nogle Reverser ere saa forkryllede og tilsmudsede, at man endda fristes til at tro, de have cirkuleret

Øen rundt« for at faa Underskrifter. Det er Mortensen bekendt, at enkelte Reverser sendes paa Landet til Underskrift saavel af Laantager som af Kautionist, hvorfor man ikke kan være ganske sikker paa Underskrifternes Paalidelighed. »Thi hvem der er bekjendt med sligt paa Landet, veed nok, hvorledes at Underskrivter finder Sted — f. Eks. ved Overbringeren af Dokumentet, Konen, Skolebarnet, Tjenestefolkene o. fl., uden at den paagjældende Person ofte ikke vilde det og ofte ikke er tilstede«. I givet Tilfælde kan saavel Laantager som Kautionist være døde og begravet, inden Underskrifterne træder i Kraft. Sparekassen har tidligere været ude for, at en Mand har fragaaet sin Underskrift. . . . Eller hvis man tænkte sig, at Kassereren pludselig afgik ved Døden. — Saa var der vel næppe et Menneske, som vidste Besked.

Derfor vil Proprietær Mortensen haabe, at den ærede Direktion ikke vil betragte denne Indsigelse »som en Wigtighed af mig«, men i Sagens Interesse berigtige Forholdene — ligesom han ogsaa maa bede Kassereren, »for hvis Redelighed jeg har den største Agtelse, ikke at tage det fornærmeligt op, at jeg herved indtrængende beder den ærede Direction om at lade sig det være magtpaaliggende at faa fjernet de paapegede Afvigelser fra Regelen, der vist forgjæves vil søge sin Lige ved Bestyrelsen af andre offentlige Kasser eller Midler«.

— — —

Revisionens Indsigelse giver jo et meget oplysende og ganske interessant Billede af den daglige Arbejdsmaade i den nye Sparekasse og er af en vis Vægt. — Kassererens saavel som Decisors og Direktionens Bemærkninger er for saa vidt af mindre Betydning.

Kassereren gør sine Anmærkninger til Klagepunkterne vedrørende Laan og Kautioner m. v. Han henviser til, at ogsaa i andre Sparekasser er Kasserer- og Bogholder-Posterne ofte forenet. Han anfører, at hans samlede Kautions-Forpligtelser ikke overstiger 2000 Rbd., men at han skal søge at indskrænke dem til det mindst mulige. Det undrer ham, at Mortensen kan have overset, at de gamle Dokumenter er tilstede og aldrig bliver udleveret, inden de er udløbet.

Decisor fremkommer med forskellige Forslag til Bedring af Forretningsgangen. — Proprietær Pers skriver bl. a.: »At tvinge Kassereren til at tage sin Afsked som Directeur, finder jeg ikke rigtigt eller nødvendigt, da han har fungeret i denne Egenskab, siden Spare- og Laanekassen blev oprettet. . . .

Naar Hr. Dyhr engang skulle afgaa, bør disse 2de Poster ei mere være forenede. —

Kassereren bør i intet Tilfælde være Witterligheds Widne, ei heller den controllerende Directeur og ikkun Laantager eller Kautionist ved Samtykke af 2 eller 3 Directeurer. — Een Decisor er formentlig tilstrækkelig.

Endelig er der et Par Sider Bemærkninger fra den samlede Direktion — der bl. a. »forbeholder sig selv at afgjøre, hvortil Sparekassens Overskud skal anvendes«.

Den 19. Oktober samme Aar beder Proprietær Mortensen sig fritaget for Hvervet som Revisor. Amtet vælger Pastor Krogh, Solbjerg, i hans Sted.

Her bør det anføres, at da Boghandler Dyhr afgaar ved Døden den 20. Oktober 1866, faar han det allersmukkeste Eftermæle. Han har været Forligelsescommissær, Kæmner og Borgerrepræsentant og Forstander for det Klingenberg'ske Hospital, foruden altsaa Sparekassedirektør, og »i alle Tjenester vist stor Flid og Utrættelighed. — En vid Kreds vil blive smerteligt berørt ved Efterretningen om hans for tidlige Afgang«, hedder det i »Morsø Avis«.

Sparekassen tilstaar hans Enke en aarlig Understøttelse paa 200 Rbd., »saa længe Sparekassen i sin nuværende Virksomhed og Directionen finder, at der intet er at forhindre andre gode Øjemeds Opnaaelse«. — Denne Pension fik Madam Dyhr i ca. 30 Aar.

Regnskabet for Bogholder Dyhrs sidste Virksomhedsaar viste et for stort Overskud paa 928 Rbd.

52 M. Dette Beløb indsættes paa en Sparekassebog. Og da der i Aarets Løb ikke er indkommet uforudsete Krav paa Sparekassen — udover en mindre, forglemt Post — bliver Beløbet med Renter udleveret til Fru Dyhr.

I sit Jubilæumsskrift i Anledning af Sparekassens 75 Aars Stiftelse skriver Sparekassens Historiker, Direktør Fredr. Bang, at J. P. Dyhr var Sparekassen en god Mand, og at hans Død betød et stort Tab for den. — I de fjorten Aar, hvor han jo særlig var Sjælen i Ledelsen, voksede Sparekassen fra 0 op til en Indskudskapital paa en kvart Million Rbd. Og skønt man nærmest i Forhold til Sparekassens Indtægter var flot med Gaver i disse første Aar, voksede Reservefonden dog til den nette Sum af 11,000 Rbd.

Fra det første Ti-Aar:

I 1857 bad Godsejer Riis sig fritaget for Hvervet som Medlem af Sparekassens Direktion. Han efterfulgtes af sin Svigersøn, Proprietær Jac. Knudsen, Moutrup.

1861: Velgøreheden udvides til ogsaa at omfatte Bidrag til vanartede Børns Ophold paa Flakkebjerg Opdragelsesanstalt.

1863 vedtages det at tegne fem Aktier á 50 Rbd. i Morsø Højskole i Fredsø.

1861, 19. Oktober, hedder det: »Hr. Pastor Fr. Nielsen var ikke tilstede paa Grund af, at han er fraflyttet Landet.«

Krigen i 1864.

Mærkeligt nok — kan man sige — findes der ikke det mindste om Krigen 1864 i den gamle Protokol. Der staar intet om, at Øen har været fyldt med Soldater, først danske, efter Tilbagetoget fra Danevirke, og derefter østrigske og prøjsiske Tropper. Og man faar intet at vide om, hvorledes disse Begivenheder har indvirket paa Sparekassen og dens Forretninger, skønt Direktionen selvfølgelig har haft Ængstelser og svære Bekymringer for de Penge og Værdier, man læa inde med. — Forklaringen er nok den, at Sparekassens Papirer og Værdier har været gemt godt af Vejen, saa længe Krigen stod paa. —

Det er i det hele smaat med Optegnelser i disse Aar.

Hen i Juli 1864 rygtedes det, at Østrigerne var paa Vej med en større Deling op gennem Salling. Uroen greb om sig paa Mors. Der blev blusset fra Bakkerne som før i Ufredstid. Fjenden troede, det var Signal til Modstand. Derfor optraadte de fremmede lige straks noget krasse.

De fremmede Tropper rykkede ind i Nykøbing en tidlig Morgen, den 14. Juli, og holdt Byen besat i fjorten Dage. Nykøbing og Landkommunerne maatte udrede baade Penge og Produkter til Fjendens Underhold. En mindre Afdeling Prøjsere optraadte mere aggressivt — drog ud over Øen, røvede og plyndrede og stjal Bondernes Heste paa Marken. I Byen kom det til nogle dramatiske Optrin — bl. a. da Købmand Wøller var lidt for hurtig i Vendingen med at faa hejst Danebrog da han troede Fjenden ude af Byen.

En af de fremmede Officerer har i Feltbreve til »Illustrierte Zeitung« i Leipzig givet en Skildring af Nykøbing under Besættelsen. — Han skriver bl. a.:

Nykøbing er en ret venlig lille Stad med 2—3000 Indbyggere, som ernærer sig ved Handel og Skibsfart. Næsten paa hvert, selv det mindste Hus, ser man en Storkerede, og ofte ser man Storkene spadsere omkring i Gaderne.

Kirken har mange Vinduer, men disse er saa besynderlig tilmuret, at der inde i den hersker et saadant Mørke, at man ikke engang kan se at finde Klokkeret, af hvilken Grund Klokkerne bliver trukket udvendig fra.

Stedets Hotel er langt bedre, end man efter Byens Størrelse skulde vente. Man spiser ikke slettere der end i Flensborg. Gæstgiverens københavnske Øl er fortræffeligt. — I Havnen laa der over 20 danske Skibe, deriblandt fire temmelig store To-Mastere; selv en Dampers var der.....

*

Da Krigen er ovre, lader Sparekassens Direktion høre fra sig gennem en Annonce i »Morsø Avis« den 5. August 1864:

»Da Forretningerne ved Sparekassen paa Grund af Fjendens Nærværelse i længere Tid have været stand-

sede, er derved fremkommen en Deel Restancer, deels forfaldne Indbetalinger og deels ved Omsætninger fra Terminen. Derfor anmodes de paagældende Debitorer om inden den 20ds ds. at berigtige disse. — Directionen«.

At Medlemmerne af Direktionen, Steenberg, 1861, og Kjeldgaard Poulsen, 1862, er afgaaet ved Døden, bemærkes ikke i Protokollen.

Den 27. Oktober 1866 vælges Forligsmægler M. Mulvad til Dyhrs Efterfølger som Bogholder og Kasserer. Og der vælges to nye Direktører i Dyhrs Sted, en fra Byen og en fra Landet; det blev Farver C. W. Struntze og Proprietær Møller, Ejstrup. I Stedet for Mulvad vælges Købmand A. C. Faar-toft som kontrollerende Direktør. — Lorenz Ettrup (»Majoren«) antages til »mod et passende Vederlag« — 15 Rbd. aarlig — at være Bogholderen behjælpelig med Opsummering af Konti og Beløb.

Herefter skal Sparekassen have aabent hver Søgnedags Eftermiddag.

— — —

1868 var et Tørkeaar med Misvækst. Dette mærkes i Sparekassen ved stor Nedgang i Indskudene, der indtil da, Aar for Aar, havde været stigende. Det tager fem Aar at indvinde det tabte.

Der bygges -

Sparekassens Kontor var efter Dyhrs Død uforandret i det gamle Hus ved Kirketorvet. — Mærkeligt nok findes der heller ikke i den gamle Protokol det mindste om, at Sparekassen i 1873 køber Ejendommen af Enkefru Dyhr for 3000 Rdl., nedriver den og opfører en ny Bygning.

Der skete ved denne Lejlighed et Magelæg med Kommunen, som fik den Grundspids, 145 Kvadrat-Alen, der skar sig ud paa Kirketorvet, mod at afstaa et betydeligt mindre Areal, 40 Kvadrat-Alen, bagved den gamle Bygning til Sparekassen.

Grundstenen til den nye, 2-Etagers Bygning — som staaar endnu — blev nedlagt den 2. Maj 1874. Først i Juli holdtes der Rejsegilde, og den 8. Oktober var den nye Bygning færdig til at tage i Brug. Den havde kostet ca. 20,000 Kr. — Krone-Systemet var nu blevet indført — med Grunden og alt ca. 26,000 Kr.

Arkitekten, Weber i Aalborg, fik 280 Kr. for sit Arbejde. Murerarbejdet kostede 1700 Kr., Tømreeren fik 1272 Kr., Maleren 1014 Kr., Blikkenslageren 450 Kr., Garmesteren 340 Kr., Smeden 960 Kr., heri medregnet

haandsmedet Beslag og Laase og to Jerndøre til det brandfri Rum. Jernstøber N. A. Christensen fik 978 Kr. for Stobegods. Snedkerarbejdet kostede 1480 Kr.

Tommer og Sten, Kalk og Cement og andre Materialer blev indkøbt af Sparekassen. Arbejdslønnen var 3 Kr. om Dagen for en Murer — 10 Timers Arbejde. En Arbejdsmand fik 2 Kr.

— — —

Kontorlokalet var i den første lille Stue ud mod Gaden, 8 Alen paa den ene Led, 9 paa den anden, to Vinduer mod Algade, et mod Kirketorvet. Det brandfri Rum var indrettet ud mod Kirkegaarden. Det midterste Værelse var Direktionens. 1. Salen var indrettet til Bolig for den administrerende Direktør.

»Morsø Avis« skrev om den nye Bygning, at dens smukke Facade ud mod Torvet »afgiver en Forskiønnelse for dette«.

— — —

Nu holder Sparekassen aaben baade Formiddag og Eftermiddag, hver Dag.

Den 14. Juli 1864 blev Nykøbing besat af fjendtlige Tropper, Øst-rigere, Ungarer og Kroater. Om Natten rykkede de ind gennem Vestergade under fuld Musik. — Nogen festlig Modtagelse fik de ikke. Byen modtog dem med nullede Gardiner og tomme Gader.

Fjenden spærrede straks alle Byens Indgange og besatte Haven. Raadhusets laaste Døre blev slaect ind med Økschug. Ligeledes besattes Byfogedkontoret, Toldboden, Postkontoret i Nørr-gade og Sparekassen. Kasserne beslaglagdes; men Fjenden fik en lang Næse, for selvfølgelig var de tomme, ligesom alle vigtige Protokoller var fjernet.

Da det blev lyst, blev Byens Embedsmænd ved Patruljer befalet at give Møde for den øverstkommanderende, Oberst, Grev Bellegarde paa Kirketorvet.

Billedet her viser denne Begivenhed. — Det er skitseret fra et Vindue i Traps Gæstgivergaard (Bendix Hotel) af »Specialartist« August Becker, der fulgte de fjendtlige Tropper som Krigskorrespondent for »Deutsche illustrierte Zeitung«, hvori det offentliggjordes 20. August 1864.

Den gamle Kirke er ret nøjagtigt gengivet, det øvrige er noget fortegnet.

Set fra venstre er den første Bygning den Ejendom, hvor nu Herreekviperingshandler Ejnar Jensen driver Forretning. Bygningen med det runde Hjørne og Kvisten er Baadsgaards Gaard, der blev nedrevet 1939 for at give Plads for den nye Sparekasse. Bygningen til højre er Eddikebryggeriet, og Gavlen med Storkereden er Byens ældste Sparekasse i Boghandler J. P. Dyhrs Ejendom. Begge disse Bygninger blev revet ned i 1874 for at give Plads for Sparekasse Nr. 2 og Udvidelsen af Torvet.

Den bukkende Herre i Midten af Billedet skal være Byfoged Seydewitz, der hilser Grev Bellegarde. Herrerne bag ved ham er Byens Kommunalstyrelse: Købmand L. S. Trap (Formand), Bager Jensen (Viceformand), Købmand A. B. Wøller, Købmand P. K. Bang, Bogtrykker Christensen og andre Byraadsmedlemmer og Embedsmænd.

Ved Aars-Afslutningen 1874—75 viser Sparernes Indskud den største Sum siden Oprettelsen. Der er ca. 2000 Indskydere med 818,000 Kr.

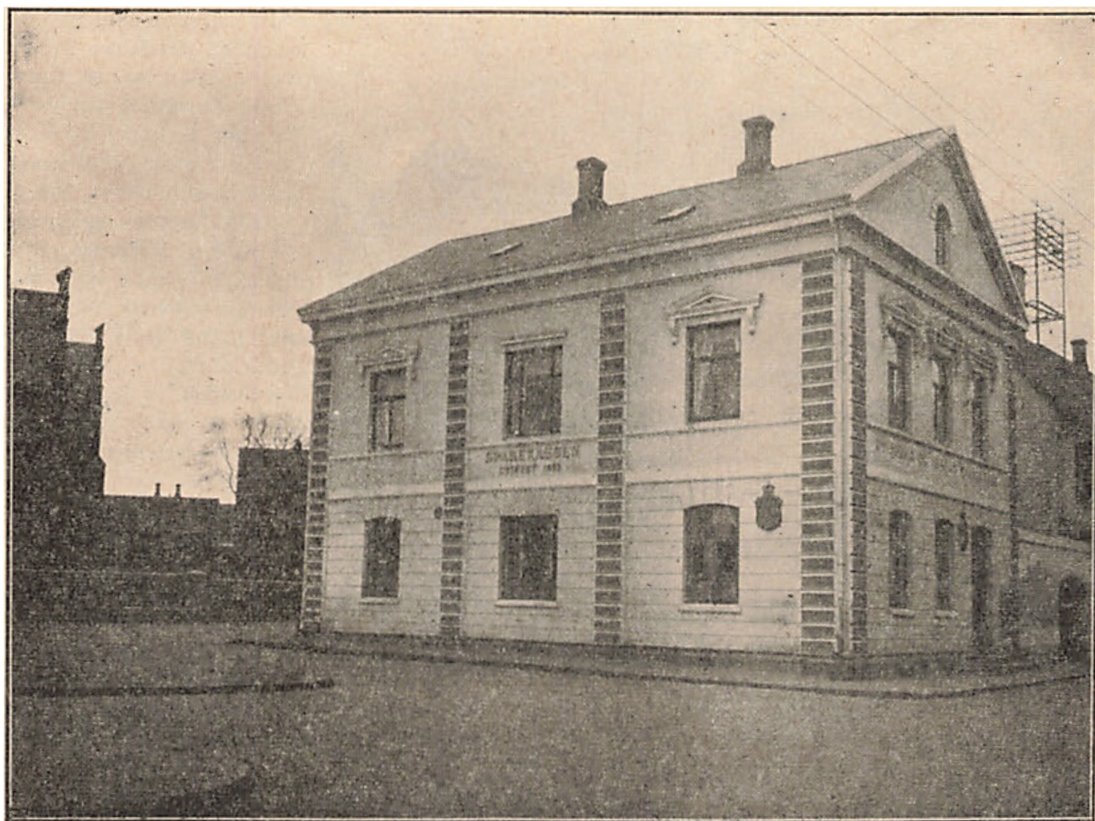
Nu kommer der nogle Aar, hvor det gaar ned ad Bakke — til 1234 Indskydere med 562,000 Kr. i 1878—79. Og der gaar ti Aar, inden man atter naar Højden fra 1874—75.

Det er i disse Aar, de mange Sparekasser oprettes paa Landet paa Mors. Endvidere aabner Landmandsbanken en Filial i Nykøbing. Den gaar senere op i Morsø Bank, der oprettes 1876.

I 1876 dør Direktør Mulvad og efterfølges som administrerende Direktør, Bogholder og Kasserer af Købmand A. C. Faartoft, der i 24 Aar havde været kontrollerende Direktør. Det Hverv maa

Direktør K. S. Knudsen derefter ene klare. Proprietær J. C. Schade, Frøslevgaard, indvælges i Styrelsen. — Direktør Faartoft antager for egen Regning Sagfører Gamborg til Medhjælper ved Bogføringen og som Sekretær. — Han blev senere Faartofts Efterfølger som Direktør.

15. September 1877 afsluttes Sparekassens 25. Regnskabsaar, og Direktionen uddeler i den Anledning forskellige Beløb til veldædige Formaal: Husarme i Nykøbing 200 Kr., Morsø Skyttefor- ening 50 Kr., Nykøbing Plantage 200 Kr., Hede- selskabet 50 Kr. Desuden skænkes der 150 Kr. til en Præmie til den bedste Hingst, der fremstilles paa næste Dyrskue i Nykøbing (N.B. Præmien maa ikke deles), og 50 Kr. til hver af de bedste jyske Tyre paa de næste Skuer i Nørre og Sønder Her-

Sparekassebygningen, der opførtes i 1874.

red (saa vidt muligt fremlægges Stamtavle). Og endelig skænkes der 200 Kr. til Husmænd, der har virket til Nytte og Forskønnelse ved Træplantning.

Det ser ud til, at Jubilæet er forløbet i Stilhed.

*

Direktør Fredr. Bang gør op i Jubilæums-Skriftet 50 Aar senere:

Dyhr har jo naaet det bedste Udbytte i sin 14 Aars Virksomhed; han har samlet et Indskud paa ca. 500,000 Kr. og en Reservefond paa 22,000 Kr. Mulvad naaede i 10 Aar at forøge Indskudskapitalen med ca. 220,000 Kr., Reservefonden med 9000 Kr. Faartofts første Aar gav et Underskud paa 1900 Kr., som dog stammede fra ældre Skade.

I de første 25 Aar har Sparekassen haft Underskud i tre Regnskabs-Perioder — 1868—69, 1875—76 og 1876—77.

At det kun er lykkedes Sparekassen i de første 25 Aar at opspare en Reservefond paa 29,800 Kr., har sin Grund i den forholdsvis lille Indskuds-Kapital og i den forholdsvis store Godtgørelse til

almennyttige Formaal. Hertil er medgaaet 22,000 Kr. Byggeriet i 1874 tog saa godt som hele Reservefonden.

Men der er Grund til at prise og beundre Direktionen for dens Storsyn — at det Hus, den lod opføre, kunde være Ramme for Sparekassens stigende Virksomhed igennem mange Aar.

*

I Sparekassens ellers saa velholdte Arkiv mangler Protokollerne for Aarene 1870—1890. Maaske er de blevet udskilt i Erkendelse af, at Direktør Fredr. Bang i Jubilæums-Skriftet i 1927 havde fremdaget alt af væsentlig Interesse. Han betragtede i nogen Maade sin Beretning som et Kildeskrift for Eftertiden og skønnede selv, at han maaske havde taget lidt vel rigeligt med, stort og smaa, som han overlod til Eftertiden ved passende Lejlighed at udskille. — Om de 25 Aar fra 1877 til 1902 skrev Fredr. Bang: »Der findes saa godt som ingen Oplysninger i Forhandlingsprotokollen. Tilførlerne er det ene Aar til det andet omtrent ligelydende og angaar næsten kun Gave-Bevillinger, som ogsaa er de samme hvert Aar«.

J. P. Dyhr.
Direktør 1852—1866.

M. Mulvad.
Direktør 1866—1876.

De næste 25 Aar.

I 1881 træder den første Sparekasse-Lov i Kraft. Den medfører en Omlægning af Sparekassens Driftsaar, der derved faar et regnskabsmæssigt Underskud, fordi Renten for Sparerne, ca. 8000 Kr., nu skal opføres som Gæld. Efter den hittidige Opgørelses-Maade vilde der være blevet Overskud ogsaa for Omlægnings-Aaret.

Den nye Lov tilsigtede at støtte Statens Bestræbelser for at gøre Sparekasserne til selvstændige Institutioner, der paa eget Ansvar anbragte Indskydernes Kapitaler paa en saadan Maade, at Pengene ikke blot kom Sparerne tilgode, men bidrog til at ophjælpe Erhvervslivet og dermed det danske Samfund. Der blev fastsat bestemte Former for Regnskabs-Aflægelse. Hver Sparekasse skulde have sin Revisor, valgt efter et bestemt System, og der blev udnævnt en Sparekasseinspektør.

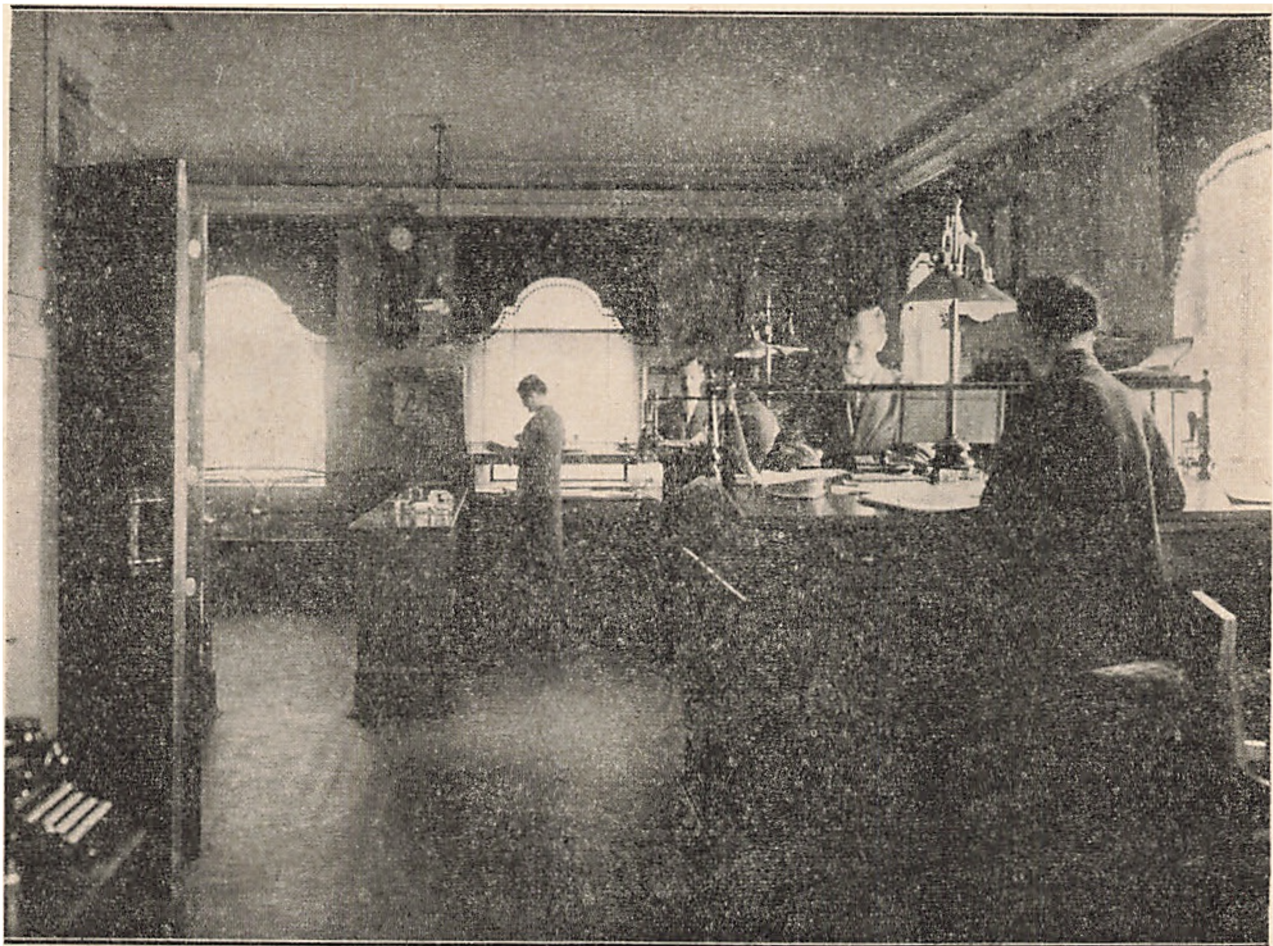
I 1883, da Købmand S. K. Knudsen afgaar ved Døden, vælges Sagfører Gamborg og Købmand N. M. Bang til kontrollerende Direktører. Aaret efter dør Proprietær J. H. Schade, Frøslevgaard, og i hans Sted indvælges Hofjægermester Steensen-Leth, Højriis. Hans Tilknytning til Sparekassens Ledelse skulde komme til at strække sig over 44 Aar.

I 1890 kommer der en ny Revisor, Kancelliraad H. Nielsen. Han indleder sin Virksomhed med nogle ret kraftige Bemærkninger. Regnskabet godkendes først efter, at der er foretaget Nedskrivninger og gennemført andre Berigtigelser.

Samme Aar dør Købmand N. M. Bang og Direktør A. C. Faartoft. Boghandler Niels Dyhr indvælges i Direktionen. Sagfører Gamborg vælges til Bogholder, Kasserer og ledende Direktør, idet han forpligter sig til ikke fremtidig at drive Sagfører-Virksomhed. Borgmester C. B. V. Hansen indvælges i Styrelsen. Hans Virke bliver dog forholdsvis kort. Og efter hans Bortrejse i 1901 faar Købmand Fredr. Bang Sæde i Ledelsen.

I 1891 afgaar Proprietær J. C. Møller, Ejstrup, ved Døden. Hans Efterfølger i Styrelsen bliver Gdr. Peder Kjærgaard, Ballegaard. Samme Aar vælges Kammerherre Steensen-Leth til Formand. Han ønsker ikke foreløbig at modtage nogen Løn for Hvervet.

Om Efteraaret bliver Direktør Gamborg meget syg. Han dør i Marts 1902, og Købmand Fredr. Bang udpeges til administrerende Direktør, — men man stiller Krav om, at han skal opgive sin Købmandsforretning. Paa den Betingelse ønsker han ikke at modtage Hvervet. Hans Forretnings-Ind-

Ekspeditionslokalet i Sparekassen, der blev opført 1874.

tægt er betydeligt større, end hvad Sparekassen kan give ham; han vil kun love at være til Raadighed i Sparekassens Kontortid — hvorefter Bestillingen alligevel bliver tildelt ham. — Købmand A. Soelberg indvælges i Styrelsen, og Herredsfuldsmægtig Hvidberg bliver juridisk Konsulent.

*

Der sker altsaa en omfattende Fornyelse i Ledelsen af Sparekassen i disse Aar. Nye Kræfter kommer til, et nyere Syn gør sig gældende, ikke mindst takket være den nye administrerende Direktør, der kommer med Impulser fra et praktisk forretningsmæssigt Virke.

Det mærkes i Sparekassen. Kontorlokalerne udvides, bl. a. med et Værelse til Samtaler og Direktionmøder. Der foretages en større Forandring af

Direktør-Boligen paa 1. Sal; Sidehuset forhøjes med en Etage til Køkken og Udenoms-Bekvemmeligheder. — Hele Bekostningen i denne Anledning er ca. 6000 Kr. — Snedker K. J. Ettrup leverer Møblerne til Direktions-Kontoret — 3 Borde, 6 Stole, 1 Lænestol, 1 Hjørnesofa m. v. — for 634 Kroner.

Saaledes fornyet og forynget passerer Sparekassen i 1902 sin 50 Aars Stiftelsesdag.

Jubilæet forløber i Stilhed. Hvert af de sidste fem Aar har givet Underskud paa Grund af store, uforskyldte Kurstab og Tab paa Udlaan. En af Øens store Landmænd, der ansaas for meget velhavende, bryder sammen, hvilket giver Sparekassen adskillige Tab. Han har været baade Laantager og Kautionist.

A. C. Faartoft.
Direktør 1876—1890.

Gamborg.
Direktør 1890—1902.

Direktør Fredr. Bang gør op, at i otte af disse 25 Aar havde Sparekassens Regnskaber vist Underskud.

Den velgørende Virksomhed var blevet fortsat, hvilket havde medført, at Reservefonden i de 25 Aar kun var steget med 13,500 Kr. til 43,300 Kr.

Indlaans-Kapitalen var steget fra 665,000 Kr. til 1,348,000 Kr. — altsaa fordoblet.

— — —

Først i Aarhundredet vedtoges det at oprette en Fond til Imødegaelse af uforudsete Tab.

*

Ret hurtigt viste det sig, at Direktør Bangs Helbred ikke kunde holde til det meget Arbejde, han havde taget sig paa. Efter Lægens strenge Paalæg fik han Valget: Forretningen eller Sparekassen? Han valgte Sparekassen.

Direktør N. Dyhr falder i sin høje Alderdom og brækker det ene Ben. Da det ser ud til at ville vare længe, inden han kan genoptage sit Arbejde, bevilger Sparekassen ham Afsked med Pension og ansætter hans Vikar, Th. Wulff, som fast Bogholder med Prokura. Fredr. Bang bliver Enedirektør. Under hans aarlige Kurophold fungerer A. Soelberg som administrerende Direktør.

— — —

I 1909 indrettes der et Staalkammer med Skabe og Hylder og 53 Bokse bag solide Panserdøre. An-

lægget koster 12,000 Kr. — en betænkelig stor Sum, finder man i Ledelsen. — Der anskaffes ogsaa Hjemmesparebøsser.

— — —

I 1910 indvælges Købmand Hans Smith i Styrelsen og Herredsfuldægtig C. Poulsen til juridisk Konsulent. Bogholderiet lægges om og moderniseres, Kasse og Bogholderi adskilles. Frk. C. Schade ansættes som Kasserer.

— — —

I 1912 tages der Revanche for det bortfaldne Jubilæum 10 Aar før. Direktøren udarbejder et lille Festskrift. I Direktionsværelset opstilles en Buste af Kammerherren. Mange Gratulanter indfinder sig. Direktøren faar overrakt et Sølv-Skrivetøj af Bestyrelsen.

Der nedsættes et Forretningsudvalg, der fremtidig holder Møde en Gang om Ugen.

— — —

I 1914 oprettes i Samarbejde med Morsø Landboforening en Spare-Afdeling for Tyende og andre unge Mennesker. For et vist Beløb, der indsættes i Sparekassen hver Skiftedag, udbetales efter nogle Aars Forløb 500 Kr., 1000 Kr. osv. — Denne Spare-Afdeling fortsætter til omkring 1930.

Den første Verdenskrig.

Den 1. August 1914 udbryder Verdenskrigen.

Heller ikke denne rystende Begivenhed sætter sig synderlig Spor i Forhandlingsprotokollen. Men at det var bevægede Dage ogsaa i Sparekassen, kan man sige sig selv.

Mange unge indkaldes til Sikrings-Styrken. Mange vilde Rygter er i Omløb. Der bliver Run paa Pengeinstitutterne; men Regeringen udsteder en Lov, der begrænser Sparernes Ret til Hævning. Snart falder der atter Ro over Sindene, og Pengene vender tilbage.

Krigens Følger mærkes paa mange Maader — ved Dyrtid, Rationeringer, Hamstringer.

Nykøbing faar en større Indkvartering. Der anlægges Skyttegrave i Glyngøre. I Forsvarsminister P. Munchs strategiske Plan spiller hans Fødejo jo en vis Rolle som Retræte for den danske Hær ved en eventuel Krigshandling og Tilbagerykning. Der opstilles en Radiostation, opmagasineres Ammunition og Kanoner og træffes Forberedelse til Hærens Forplejning. — I Sparekassen er man optaget af at forberede sikre Gemmesteder for Bøger og Værdier, hvis det skulde blive nødvendigt at rømme Bygningen.

Heldigvis bliver der jo ikke Brug for alt dette.

Penge-Rigeligheden tager til og bevirker usunde Spekulationer og fabelagtige Priser. Alt, hvad der røres ved, stiger i Pris, og den lette Adgang til Fortjeneste gør Folk letsindige. Champagnen flyder. Det er Gullasch-Tider. Der handles med Ejendomme. Mangen Mand, der sad haardt ved det, faar ved Salg store Penge mellem Hænderne. Men det er vanskeligt at faa dem anbragt. Kreditforenings-Obligationer er lidet paaagtet; de afkaster for lidt, og Kurserne gaar stadig nedad.

Paa et vist Tidspunkt har Sparekassen henvend 2 Millioner staaende i andre Pengeinstituter til mindre Rente, end den selv giver. Man har ingen særlig Tiltro til alt det nye.

Alene i Aaret 1917 stiger Indlaanene med over 1½ Million — mere, end Sparekassen opsamlede i de første 50 Aar!

Krigen slutter — endnu tror man paa, at Priserne holder. — Nogle frygter Tilbagegangen. Men man lukker Øjnene for, hvad der

skal komme. — Dyrtiden fortsætter. Lønningerne maa stadig reguleres.....

— — —

I 1920 træder den nye Sparekasse-Lov i Kraft, der bl. a. siger, at Sparekassen skal have et Tilsynsraad paa mindst 7 Medlemmer. Heraf skal et Medlem udpeges af Handelsministeriet.

Her løses Spørgsmaalet paa den Maade, at Fredr. Bang udgør Direktionen, de øvrige Direktionsmedlemmer bliver Tilsynsraad. Ministeriet vælger den hidtidige Revisor, Dommer B. M. Bolwig, til det syvende Medlem.

— — —

I 1918 forlader Kammerherre Steensen-Leth Øen, men vedbliver dog at være Medlem af Tilsynsraadet til sin Død i 1929.

— — —

Sparekassen undgaar ikke helt at faa Tab paa Krigens Foreteelser. Et Par af Byens velhavende Mænd bryder sammen og kan ikke indfri deres Kautions-Forpligtelser. Sparekassen maa sætte en Ejendom i Aalborg til Tvangsauktion og overtage den. Den havde ogsaa et Par løbende Veksler med de samme Kautionister og lider desuden et mindre Tab paa et Skib, som havde kostet 80,000 Kr. at bygge et Par Aar før, og som nu ved Tvangsauktion gaar for 20,000 Kr. — Skønt der ogsaa fulgte et stort Kurstab paa Beholdningen af Kreditforenings-Obligationer, kunde det dog bæres af Kontoen for Tab og af Driftsregnskabet. — Reservefonden forbliver urørt.

Derimod havde Sparekassen det Held at faa afhændet 12,000 Kr. Landmandsbank-Aktier til Kurs 112 et kvart Aar før denne Bank krakkede.

I disse Efterkrigs-Aar sker der atter en Del Fornyelser i Sparekassens Ledelse. Gdr. Chr. Dissing, Andrup, Tømmerhandler A. Christensen, Nykøbing, og Direktør Karl Markvorsen, Nykøbing, indvælges. I 1924 fratræder Bogholder Wulff paa Grund af Alder. Bogholder A. C. Jørgensen ansættes i hans Sted. Aaret efter dør Dommer Bolwig; i hans Sted udpeger Ministeriet Dommer A. W. Hornemann. Tømmerhandler A. Christensen trækker sig tilbage

Fredr. Bang.
Direktor 1902—1933.

C. B. V. Hansen.
Formand for Bestyrelsen
1896—1901.

Steensen-Leth.
Formand for Bestyrelsen
1901—1918.

Hans Smith.
Formand for Tilsynsraadet
1918—1933.

paa Grund af Sygdom og dør snart efter; i hans Sted indvælges Værkfører L. Møller. Gaardejer P. Kjærgaard dør og efterfølges i Tilsynsraadet af Gdr. Peder Kortbek, Jølby Nygaard. — Ogsaa begge Sparekassens Revisorer, Sagfører, Branddirektør Jacob Sørensen og Sagfører Jens Sørensen afgaar ved Døden. I deres Sted vælger Byraad og Amsraad Dommerfuldmægtig V. Johansen og Direktør N. F. Torner, Revisions- og Forvaltnings-Institutet, Aarhus.

I 1925 ansættes Ejnar Christensen som Sparekasseskasserer.

— — —
Nu ebber Penge-Rigeligheden efterhaanden ud. Indskudene mindskes. Der kommer flere Begæringer om Laan. Mund- og Klovsygen er meget udbredt paa Mors og medvirker til stærk Nedgang i Folks Indtægter; ogsaa det mærkes i Sparekassen. Nationalbanken nedsætter sin Diskonto. Men det faar ingen Indflydelse paa Indlaansrenten; Sparekasserne frygter under de herskende Forhold, at det skal give Anledning til stor Afgang i Indlaans-Midlerne.

— — —
Direktør Fredr. Bang fejrer 25 Aars Jubilæum under stor Opmærksomhed. Man beslutter at lade ham male og Portrættet ophænge i Sparekassen.

Og hermed slutter Sparekassens tredje 25-Aars Periode, der har været rig paa store Begivenheder. I intet af disse 25 Aar har Sparekassens Regnskab

vist Underskud. Indskuds-Kapitalen er steget fra 1,348,000 Kr. til 9 Millioner, Reservefonden fra 43,000 til ca. 700,000 Kr.

— Det ser ikke lyst ud ved Overgangen til de næste 25 Aar, skriver Direktør Fredr. Bang. Man er langt fra kommet over Kalamiteterne efter Verdenskrigen. Tiderne er daarlige, Ejendomspriserne nedadgaaende, megen Virksomhed tabbringende. Der er stor Arbejdsløshed, Pengeknaphed, mange Laanebegæringer, hvoraf kun faa kan bevilges. — Allerede nu forekommer en Del Tvangs-Salg af Ejendomme, der ofte paafører Kautionisterne Tab.

Mellem Krigene.

Fra 1890-erne til den første Verdenskrig havde Landet en bemærkelsesværdig Opgangstid. Værdien af Danmarks Landbrugs-Udførsel, der i Aaret 1900 var 250 Millioner Kroner, steg f. Eks. til 580 Millioner i 1913, sidste Aar før Krigen.

Verdenskrigen 1914—18 medførte svære Rystelser, og efter Krigen ændredes det økonomiske Verdensbillede totalt.

Tidligere havde Pris-Udviklingen været nøje forbundet med Guld-Møntfoden. Nu førte hvert Land sin Pris- og Valuta-Politik. Kronen blev et nødvendigt politisk Instrument. — Trediverne satte ind med stor Arbejdsløshed og svære Kriseaar for

Landbruget, hvis samlede Indtjening nærmest halveredes i Aarene fra 1928 til 1933.

I 1931 gik England fra Guldet, og Nationalbanken fritoges for sin Forpligtelse til at indløse Sedler med Guld. Kronens Kurs faldt i Takt med Sterling overfor »Guld-Valutaerne«.

Verdens-Prisfaldet paavirkede vore Udførsels-Priser. Landbrugets Forrentnings-Procent faldt voldsomt — den blev i 1931—32 opgjort til $\div 0,4$ og rettede sig kun langsomt. Og Pante-Gælden var steget med Landbrugs-Ejendommenes Pris efter Krigen. Vi maatte have en Akkord- og Moratorie-Lovgivning (1931) og en Betalingshenstands-Lovgivning (1932). J. A. K. og L. S. krævede en Nedsættelse af Kreditforenings-Renten. Og Kanslergade-Forliget (1933) førte til Loven om Oprettelse af Krisefond og om Nedsættelse af Renten af Bank- og Sparekasse-Indskud — en Konverterings-Politik, der stort set brød sammen og afløstes af den saakaldte Sanerings-Lov (1936).

I 1932 oprettedes Valuta-Centralen, hvis Import-Reguleringer skulde afløse Kredit-Politiken som Hovedmiddel til at opretholde Valutaen. Men Kredit-Indskrænkning og Diskonto-Forhøjelse maatte paany tages i Anvendelse. Der blev sat Nødhjælps-Arbejder i Gang. Staten ydede Laan til Grundforbedrings-Arbejder. Vi fik Sukker- og Kartoffelmels-Ordninger, Forbud mod Overarbejde, lavere Alders-Grænse for Opnaaelse af Aldersrente m. v. Især Grundforbedrings-Loven, der satte Laanet forud for almindelige Prioriteter, fik Betydning

for Sparekasserne, der i disse Aar oprettede en Sparekassernes Hjælpefond.

Erhvervslivets Vilkaar var fra dette Lavpunkt væsentligt forbedret ved anden Verdenskrigs Udbud. — Men hvilke Aar var da ikke gennemlevet! Og Saarene fra første Verdenskrig var langt fra helet.

L. Møller.
Formand for Tilsynsraadet
1933—1945.

Anden Verdenskrig.

Anden Verdenskrig meldte sig med en Genoplivelse af hele første Verdenskrigs Restriktions-System. Erfarne Forretningsfolk tog de gamle Samlinger af Forordninger frem og søgte at indrette sig paa, hvad der maatte ventes at komme. Baade Samfundet og den enkelte var denne Gang mere forberedt.

Men denne Gang skulde Danmark ikke undgaa at komme direkte med.

Ved Tysklands Besættelse af Landet den 9. April 1940 blev Forbindelsen over Vesterhavet afbrudt.

England havde aftaget to Tredjedele af hele vor Udførsel, og vest fra havde vi faaet Halvdelen af hele vor Indførsel, næsten alle Raastoffer til Landets Produktion.

Paany fik vi Pris-Love, Vare-Regulering og indgribende erhvervsøkonomiske Foranstaltninger. — Værdien af Indførsel og Udførsel faldt meget væ-

sentligt, men Priserne steg. Fra 1940 til 1945 steg Indkomsterne — efter Fradrag af Skatter, Forsikrings-Præmier m. v. — fra 4,25 Milliarder til 7,76 Milliarder Kroner. Indlaanene i Sparekasserne steg med 1,6 Milliarder Kroner. Over Nationalbanken plyndrede Besættelses-Magten Landet for 11—12 Milliarder Kroner. Lagrene svandt ind. Redskaber og Maskiner kunde ikke fornyes. Vi fik de ledige Penges ødelæggende Problem. Professor Børge Barfod har til en Afhandling af Stiftamtmand P. Herschend i Vejle Byes og Omegns Sparekasses 125 Aars Jubilæums-Skrift beregnet, at de ledige Penge i Slutningen af 1945 udgjorde 3967 Mill. Kr. De er siden blevet nedbragt med gennemsnitlig ca. 500 Mill. Kr. hvert Aar.

Saadanne Forhold maatte selvfølgelig gribe dybt ind i Landets økonomiske Liv. Staten søgte i videst mulige Omfang at opsuge eller binde de ledige

Chr. Sørensen.
Direktor 1932—1948.

A. C. Jørgensen.
Direktor 1933—1951.

Penge — ved indenlandske Statslaan, hvis Provenu sattes ind paa særlig Konto i Nationalbanken, ved Skatte- og Afgifts-Forhøjelser osv. Penge-Rigeligheden medførte Rente-Fald, Efterspørgsel til stigende Kurser af Obligationer m. v.

Fra 1940 begyndte Indlaanene i Sparekasserne at stige. De var i Marts 1940 godt 2200 Millioner Kroner, ved Krigens Slutning i 1945 ca. 3820 Millioner Kroner — en Opsparing uden tilsvarende Forøgelse af Real-Kapitalen i Samfundet. — Med Penge-Rigeligheden blev der mindre Efterspørgsel efter Laan. Indlaans-Renten maatte nedsættes. Og en meget stor Del af Indlaans-Stigningen maatte anbringes i Fonds under højt Kurs-Niveau.

Da Krigen og Besættelsen ophørte, var Danmark, trods Penge-Rigeligheden, blevet fattigt — et udplyndret Land. Real-Værdierne var ført til Tyskland, Produktions-Apparatet forsømt, og Lagrene tomme. Seddel-Omløbet var steget fra ca. 450 Millioner Kroner umiddelbart før 2. Verdenskrigs Udbrud til 1700 Millioner Kroner ved Besættelsens Ophør. — Penge-Forholdene maatte saneres.

23. Juli 1945 fik vi Loven om Seddel-Ombytning med delvis Spærring af indleverede Sedler og af Indskud i Penge-Institutterne. Det bevirkede et Fald i Seddel-Omløbet paa ca. 300 Millioner Kr.

Saadanne Vilkaar og Foranstaltninger, saavel som hvad der senere er foretaget, ogsaa internationalt, til Bedring af de erhvervsmæssige og økonomiske Forhold, maatte i høj Grad indvirke paa Sparekasserne og præge deres Dispositioner.

Det kan fastslaaes, at Danmark ingensinde har været ude for saa store økonomiske Omskiftelser som i de sidste 25 Aar.

Det knager og brager.

Fra Sparekassens Forhandlingsprotokol:

Den 24. Juni 1932 udtalte Direktør Fredr. Bang i et Tilsynsraadmøde:

— Da der desværre saa godt som ingen Lysning er i Sigte, kniber det for alle at holde Modet og Haabet oppe. Det er jo ikke alene en Landskrise, men en Verdenskrise, og dette bevirker, at alle Lande søger at hytte sig selv med Toldmure, Restriktioner og Kontingentering. Derved øges Vanskelighederne, og det faar al Omsætning til at stagnere. Alle disse Forhold faar ikke alene Betydning for det økonomiske, men ogsaa for det politiske Omraade. Følgen er, at det gærer, knager og brager hele Verden over.

Her i Danmark har vi faaet en Del Kriselove om Akkordlovgivning, Henstands- og Moratorielove, Love om ekstraordinær Skatteudskrivning, Toldforhøjelse, Valutalove osv. Disse Love kan jo nok for mange haardt-ramte blive til en foreløbig Hjælp, men løse Krisen kan de ikke. Det er Priserne paa Landbrugsprodukter, der maa stige, Hjulene, der skal løbe rundt. Der maa mere Omsætning til i Penge og Varer.

Den nye Sparekassebygning paa Hjørnet af Havnegade og Kirketorvet.

Alle disse Daarligheder berører jo i højeste Grad Sparekassens Virksomhed og vanskeliggør den, da Betalingsevnen er blevet i saa høj Grad svækket, at det for mange er blevet vanskeligt at betale deres Renter og for endnu flere at præstere de betingede Afdrag. — Moralen og mange andre gode Egenskaber har faaet et Knæk.....

Trods disse Krisetilstand med Pengemangel er Rentefoden gaaet ned.... Bedres Forholdene ikke, kommer det næppe til at gaa godt i Fremtiden.... Det kniber ogsaa med likvide Midler. Der er jo ingen Tilgang.....

Videre gjorde Direktør Bang rede for de store Opsigelser, Sparekassen havde haft, for Salg af Stats-Obligationer og for Optagelse af Laan. — Trods alle disse Vanskeligheder havde Aars-Regnskabet dog givet et godt Resultat.

— — —
Samme Aar indgiver Direktør Fredr. Bang sin Afskeds-Begæring. Helbredet var svigtende. Der skete Henvendelse til Købmand Chr. Sørensen, Nykøbing, og han antoges fra 1. Oktober som Meddirektør.

Bogholder A. C. Jørgensen forfremmes til Direktør og Bogholder fra 1. April 1933.

— — —
I 1933 dør Købmand Hans Smith, der havde været Medlem af Tilsynsraadet i 23 Aar; fra 1918, efter Kammerherre Steensen-Leths Bortrejse, dettes Formand. Han havde været Sparekassens gode Genbo og en daglig Gæst, hvis store Interesse for Sparekassens Vel og uopslidelige Humør sent vil gaa af Minde. Han afløses som Formand af Værkfører L. Møller, og Guldsmed E. Cortsen indvælges i Tilsynsraadet.

— — —
Den 17. Maj 1933 aflægger Direktør Bang sin sidste Beretning:

— Aaret er jo gaaet ikke saa lidt bedre, end man efter forrige Aars Beretning maatte frygte — bl. a. troede vi, at det vilde gaa meget mere ud over Indskudene end sket er. Vi har kun haft en Tilbagegang paa 230,000 Kr.... Men Tiderne er jo fremdeles meget vanskelige....

Direktør Bang oplyser, at der er blevet bevilget mange Afdrags-Fritagelser — dels for at undgaa,

Ekspeditionslokalet i den nye Sparekasse.

at Kunderne søger Akkord- og Henstands-Loven, dels for at faa Terminerne i Orden, saa ikke to Terminer skal løbe sammen og gøre det vanskeligere at komme tilbunds i Sagerne. — Han omtaler Loven om Rentens Højde og om Krise-Fonds — et Indgreb i Penge-Instituternes Selvstyre. Og han

slutter med at udtale de bedste Ønsker for Sparekassen, at den nye Direktion maa faa Held og Lykke til at føre den godt igennem Krisetiderne og bevare dens gode Omdømme paa Land og i By.

»Mit sidste Ord skal være: Længe leve Sparekassen.«

Den nye Sparekasse opføres.

Byraadet havde længe overvejet at regulere og istandsætte Kirketorvet. I 1936 skænkede Sparekassen Byen 1500 Kr. til dette Formaal.

I adskillige Aar havde Sparekassens Lokaler været for smaa og utidssvarende, og der havde ofte været talt om Mulighederne for en Udvidelse, der kunde give bedre Arbejdsforhold. I 1938 fik Forretningsudvalget Bemyndigelse til at søge Forbin-

delse med en Arkitekt, der kunde se paa Forholdene og udarbejde Planer. Dette kom Byraadet for Øre, og underhaanden blev der rettet en Henvendelse til Sparekassen. Man bad den interessere sig for Matr.-Nr. 81a paa Kirketorvet, Baadsgaards Gaard, hvor Kommunen gerne ønskede en Nybygning opført, naar det kunde ske samtidig med, at Byggelinjen blev trukket tilbage, saa Kirketorvet

P. Kortbek.
Medlem af Tilsynsraadet 1924.

L. Lynggaard Hansen.
Medlem af Tilsynsraadet 1928.

Marinus Sørensen.
Medlem af Tilsynsraadet 1929.

kunde udvides og reguleres paa dette Sted. Kommunen kunde da tænke sig at erhverve Sparekassens hidtidige Bygning til Nedrivning.

Efter nogen Tids Forhandling gaar denne Sag i Orden. — Sparekassen køber Baadsgaards Ejendom, den gamle Købmandsgaard, efter Bortsalg af Pakhuset mod Havnegade, for 85,750 Kr. Samtidig skal der afstaas et Areal paa 180 Kvadrat-Meter foran Ejendommen til Torve-Udvidelse. Det vurderes til 5000 Kr. Kommunen køber den gamle Sparekasse for 55,000 Kr.

Den 16. September 1939 forelægger Arkitekt Jens Madsen, Viborg, nogle foreløbige Tegninger og Udkast til en Nybygning, og det vedtages at fremme Byggeriet. Den 2. December foreligger Haandværkernes Tilbud. Arbejdet vil koste ialt 363,109 Kr.

— — —
Der er igen Krig i Europa.

Søndag den 1. September 1939 havde Hitler aabnet Krigen mod Polakkerne og trukket i sin Feltfrakke, som han ikke vilde aflægge, før Sejren var vundet. Han kendte ikke Ordet Kapitulation! Tyskland og Rusland havde tidliger indgaaet en Ikke-Angrebs-Traktat. Midt i September aftaler de to Lande Polens Deling og tilrettelægger dermed »definitivt« Grundlaget for en varig Fred i Østeuropa. Versailles-Traktaten bestaar ikke mere! Tyskland fordrer at faa sine Kolonier tilbage, og Hitler skitserer sin store Plan til en Produktions-Ordning for de enkelte Lande. Det proklameres, at England har paatvunget Tyskland Krigen. Den 8. November holder Hitler i München sin voldsomme Bur-

gerbrækeller-Tale og retter nye, stærke Angreb mod England. Umiddelbart efter, at han har forladt Lokalet, eksploderer en Bombe, der dræber otte Mand. Den britiske Spionage-Tjeneste faar Skyld for at staa bag Attentatet. — De store Folke-Omflytninger i Østeuropa er begyndt. De første Tusinder af Jøder er sendt til Koncentrations-Lejre.....

— — —

Usikre Tider. Ingen tør tro paa, at en Stor-Krig nu lader sig undgaa.

Skal der bygges, maa alt være forberedt til mindste Enkelthed, og Materialerne maa ikke alene sikres, men være tilstede.

Haandværkerne tager visse Forbehold m. H. t. Løn-Stigninger og forlanger Akcept i Løbet af to Dage for at kunne disponere.

Det har ikke været let for Sparekassens Ledelse at træffe Beslutninger under disse Forhold. Men man slog til — og kom ikke til at fortryde det. — Kun faa Uger senere vilde det have været umuligt at gaa ind i et saadant Bygge-foretagende. — Den 9. April 1940 besætter Tyskerne Landet. Alle Tilførsels-Veje stoppes. Restriktioner sætter snævre Grænser for Materiale-Dispositioner.

— — —

9. September 1940 hejses Kransen paa Nybygningen. 7. November 1941 indvies den nye, smukke Sparekasse med en Tale af Tilsynsraadets Formand, Dir. L. Møller, den Mand, der fremfor nogen har Æren af, at det blev besluttet at bygge, i rette Tid — men netop i sidste Øjeblik.

Det var en stor Dag. Tilsynsraadet saavel som

Albert Clausen.
Medlem af Tilsynsraadet 1934.

O. Begtrup-Hansen.
Medlem af Tilsynsraadet 1936.

Chr. Graversen.
Medlem af Tilsynsraadet 1945.

Haandværkere havde haft mange Bekymringer, mens Arbejdet stod paa. Nu stod Huset, der — en Bygning, som havde maattet lade vente paa sig i Aartier, dersom man ikke havde slaaet til. — Kun paa eet Omraade havde man maattet give Afkald. Taget, som det havde været Meningen at dække med Kobber, maatte foreløbig nøjes med Icopal.

Ellers var alt gennemført og gediegent: Inventar, Vægbeklædning og Møbler i det store lyse Ekspeditions-Lokale og i Direktions-Værelser af Cuba-Mahogni. Gummi og svære Tæpper paa Gulvene. Et stort Boksanlæg — 200 Bokse bag en ærefrygt-indgydende Panservæg med 4500 Metalnagler. Dokument- og Penge-skabe bag 5000-pundige Boksdøre. Mange Direktions- og Forhandlings-Værelser. Praktiske, særegne Belysnings-Legemer. I Kælderen Arkiv-Rum, og under Boksanlægget et stort bombesikkert Beskyttelses-Rum; ved Siden af et mægtigt Lokale, der kan fungere som offentligt Beskyttelses-Rum for op mod 200 Mennesker.

Huset staar paa 130 Piloterings-Pæle. Der ligger 35,000 kg Jern i Etage-Adskillelserne.

Baade Bygning og Indretning er præget af sund Funktionalisme.

Sparekassens nye Hus har været indgaaende beskrevet i faglige Tidsskrifter. Mange interesserede har besøgt det for at hente Impulser og beundret det.

— — —
Lørdag Morgen den 8. November 1941 aabnede Sparekassen i de nye Omgivelser. — Den første Indskyder, en lille Pige, fik skænket et ekstra Tilskud paa 50 Kr.

Denne første Dag i den nye Sparekasse sluttede med den største kontante Kassebeholdning i Sparekassens hidtidige Virketid. —

Man havde endnu ikke fuldt overvundet Følgerne efter den første Verdenskrig, før en ny tog sin Begyndelse — med fornyede økonomiske og erhvervsmæssige Besværigheder.

Den tyske Besættelse 9. April 1940 gav sig Udslag i stor Nervøsitet hos Indskyderne og mange store Udtræk. I Tiden indtil 1. Oktober var Uddragene i Sparekassen paa Kirketorvet godt en halv Million Kroner større end Indskudene. Men ret hurtigt vendte Stemningen, og i Aarets sidste Halvdel gik det i modsat Retning, saa Regnskabsaaret sluttede med 160,000 Kr. større Indskuds-Kapital end ved Aarets Begyndelse. — Straks efter 9. April blev der udstedt en Lov om Uddrag af Banker og Sparekasser. — Aaret sluttede med god Likviditet.

Ved Regnskabs-Afslutningen 1942 maatte det konstateres, at Indlaans-Kapitalen i Aarets Løb var steget med en Million Kroner. De samlede Udlaan var i samme Tidsrum gaaet ned med cirka 700,000 Kr. Af ledige Penge indestod der i Sparekassen 1,100,000 Kr. Aaret 1941—42 havde haft en Omsætning paa godt 33 Millioner Kroner — cirka 13 Millioner mere end Aaret før.

Pengeinstitutterne kunde kun anbringe de stadig stigende Mængder af ledige Penge til en yderst lille Rente, højest ½ pCt. p. A.

I 1943 kommer der en Lov, der paabyder Sparekassen at have bundet ligeved 500,000 Kr. til ¼

pCt. p. A. — Og Renten af de øvrige Bank-Tilgodehavender er ikke større.

I November 1943 deltager Direktør A. C. Jørgensen og Guldsmid E. Cortsen i et Sparekasse-Møde i København. — Rejsen deraf tager to Dage.

Paa Overfarts-Dagen bliver en Storebælts-Færge ødelagt ved Bombe-Eksplosioner.

* * *

Omsider sluttede Krigen, hvis Begivenheder og efterhaanden næsten uudholdelige Tryk over Sindene aldrig gaar denne Slægt af Minde. —

Befrielses-Glæden hin Maj-Aften i Nykøbing kom ikke mindst til Udtryk paa Kirketorget foran Sparekassen. Og ogsaa indenfor Murene følte Krigens Afslutning som en Befrielse — selv om der endnu var mange Besværigheder tilbage.

Vi fik Loven om Penge-Ombytning i Juli 1945. Og til Spare- og Laanekassen for Nykøbing M. og Omegn blev der indleveret 2,300,000 Kroner i gamle Sedler — foruden Checks. De blev, tilligemed det overskydende Beløb i nye Sedler og de fornødne Anmeldelser, af Sparekassekasserer E. Christensen under skarp Bevogtning ført til Aalborg og afleveret til Nationalbankens Filial.

Den efterfølgende Anmeldelse af Sparernes Konti medførte et meget stort Arbejde i Sparekassen.

I 1945 dør Direktør L. Møller, der som Formand for Tilsynsraadet efterfølges af Guldsmid E. Cortsen.

Den 1. November 1948 sker der paany et Skifte i Sparekassens Ledelse, idet Direktør Chr. Sørensen træder tilbage paa Grund af Alder. — Chr.

Fra Ekspeditionslokalet i den nye Sparekasse.

Ejler Cortsen.

Formand for Tilsynsraadet 1945.

Sørensen havde mange Aars solidt Købmandsskab i Nykøbing bag sig, da man i Sommeren 1932 rettede Henvendelse til ham om at blive Direktør Fredr. Bangs Efterfølger; han var bl. a. Formand for Morsø Banks Forretningsudvalg. Agtet af alle i By og paa Land tilførte han med sin solide Indsigt Sparekassen en fremragende Arbejdskraft.

Ledelsen holdt en smuk Afskedsfest for den bortdragende. Og det blev ordnet saadan, at Gdr. Lars Lynggaard Hansen, Tøving, Medlem af Tilsynsraadet siden 1928, i en Overgangstid skulde være tilstede som Raadgiver i Sparekassen hver Eftermiddag. Kasserer E. Christensen og Bogholder Arne Clausen, der var blevet ansat i Sparekassen 1946, fik meddelt Prokura. Og Direktør A. C. Jørgensen blev Enedirektør.

Direktør Jørgensen havde en alsidig bankmæssig Uddannelse bag sig, da han i 1924 fik Ansættelse i Sparekassen som Bogholder. Han havde bl. a. været ansat i Revisions- og Forvaltnings-Institutet, og han havde en meget omfattende Viden om finansielle Forhold; i Sparekassen kom hans solide, saglige Indsigt til god Nytte. Og ved Direktør Bangs Afgang blev han forfremmet til Meddirektør. I den Modernisering, der stod i Forbindelse med Sparekassens Flytning til den nye Bygning, havde han sin store Andel.

I 1951 døde Direktør A. C. Jørgensen ganske pludselig en Majdag, mens han var ved at gøre sin Sejlbaad i Stand til Sommerens Togter paa Fjorden.

I den følgende Tid var Tilsynsraadets Formand,

Robert Dam.
Direktør 1951—

Guldsmed E. Cortsen, og Gdr. L. Lynggaard Hansen tilstede i Sparekassen som daglige Raadgivere. Og hen paa Sommeren vedtog Tilsynsraadet at ansætte Afdelingsbestyrer Robert Dam, Vejgaard, som Direktør fra 15. September.

Den nye Direktør tiltraadte paa Sparekassens 99 Aars Dag.

Milepæle.

Da Spare- og Laanekassen for Nykøbing M. og Omegn i 1877 havde bestaaet i 25 Aar, havde den 1433 Indlaans-Konti.

Ved 50 Aars Jubilæet i 1902 var der 2496 Indlaans-Konti.

Paa 75 Aars Dagen i 1927 var der 8150 Indlaans-Konti.

Og nu ved Hundreedaars-Dagen er der 16,857 Indlaans-Konti.

Mors har ca. 8000 Husstande.

Der ligger altsaa gennemsnitlig to Sparekassebøger fra det jubilerende Institut i hvert Hjem paa Mors.

*

Om de seneste Aar skal der ikke siges meget. Men der er et Par Omraader fra Sparekassens Virke, der fortjener at nævnes.

Der er Sparemærke-Salget.

Igennem det er Folkeskolen i Nykøbing, hvor Skoleinspektør Bjerlev og skiftende Lærere og

Lærerinder har gjort et interesseret Arbejde i Sparesagens Tjeneste, Sparekassens største Kunde. Der sælges aarlig for 12—15,000 Kr. Sparemærker i Skolen i Nykøbing. Og ogsaa i Gymnasiet og i mange Skoler Øen over formidler Lærerne Sparemærke-Salget.

I 1935 indstiftede Sparekassen paa Kirketorvet en Daabsgave, der udbetales med en Sparekassebog paa 5 Kr. til hvert Barn, der fødes paa Mors. Det er ca. 600 Børn aarlig — altsaa ca. 3000 Kr. hvert Aar.

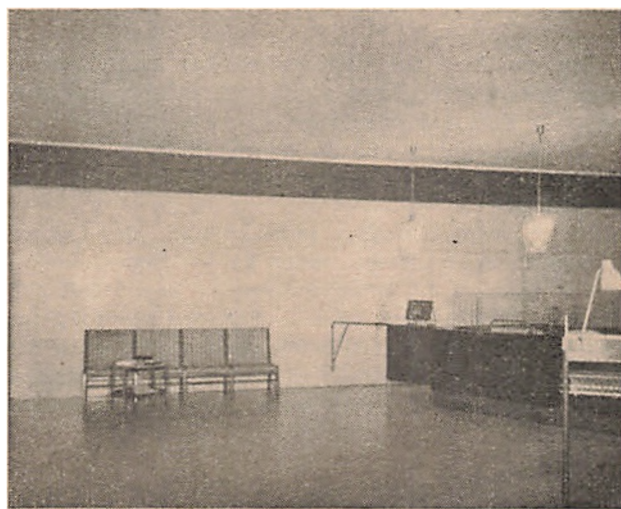
Ordningen har virket længe nok til, at de første unge nu har meldt sig som selvstændige Sparere. Og man har derfor, efter Direktør Robert Dams Forslag, oprettet en Ungdoms-Spareafdeling med det Formaal at støtte de unge i at opspare Midler til Uddannelse, til egen Bedrift eller Virksomhed og eget Hjem. Derigennem er man i Stand til at tilbyde de unge en Lettelse i Rente-Vilkaarene for Laan paa indtil 10,000 Kr. Sparernes egen Indsats vil muliggøre en Lettelse i Kravene om Sikkerheden.

Og endelig maa nævnes Sparebøsserne.

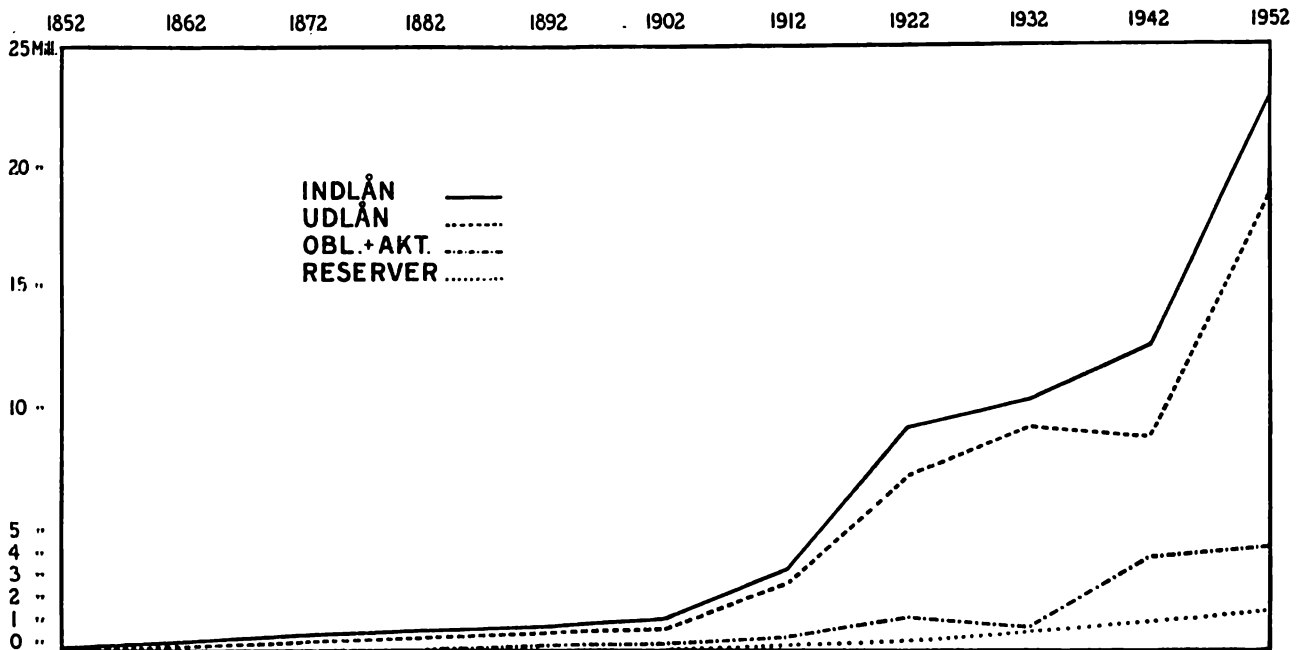
For Tiden har Sparekassen paa Kirketorvet ca. 7000 Sparebøsser ude i Hjemmene. — 7000 smaa Filialer Øen over, der modtager Indskud efter Tid og Lejlighed.

*

Gennem de Hundrede Aar har Sparekassen haft en trofast Kundeskare i Byen paa den anden Side Sundet, Glyngøre. For fremtidig at gøre det lettere for vore Genboere at faa deres Sparekasseforretninger ordnet, aabnede Sparekassen den 8. September 1952 en Filial i Glyngøre, *Glyngøre Sparekasse*,

Boksvæggen i den nye Sparekasse.

Nogle Kurver, der viser Bevægelserne paa Sparekassens vigtigste Konti gennem 100 Aar.

hvor Førstelærer E. Tophøj i Forbindelse med en Mand fra den gamle Sparekasse nu er i Stand til at betjene Sparekassens Kunder i enhver Retning. De havde i mange Aar maattet komme til Sparekassen; nu kom Sparekassen til dem.

Spare- og Laanekassen for Nykøbing M. og Omegn har ogsaa gennem saadanne Foranstaltninger Kontakt med Fremtiden.

Gennem hele sin Virksomhed har Sparekassen, som nævnt, efter Evne støttet værdifuldt Initiativ og gode Formaal paa Mors.

Det kan gøres op, at denne Indsats gennem Hundrede Aar har beløbet sig til 6500 Rbd. og 268,400 Kr.

Der er endnu adskillige Indlaans-Konti, der rækker tilbage til Sparekassens første Tid — Bøger, der — senere overført til Efterkommere — er udstedt for henvendte Hundrede Aar siden. — Forleden havde Sparekassen den Glæde at faa Besøg af en af Stifternes Efterkommere og at udstede en Bog til dennes Tipoldbarn, døbt med Stifterens Navn, Johan Busch Steenberg.

Mange ydre Ting, smaa og store Begivenheder,

samvirker til at skabe ogsaa en Sparekasses Historie. — Her har det kun været Hensigten at fremdrage nogle af de store Linjer i Udviklingen indenfor Spare- og Laanekassen for Nykøbing M. og Omegn gennem Hundrede Aar. Den, der har Haanden paa Tidens Puls, vil ogsaa kunne drage Viden af Nytte for Dagen i Dag af en saadan Oversigt.

Et saadant Sekel er et imponerende Spand af Aar, ogsaa for et Penge-Institut, set med menneskelige Øjne. Man staar med Ærbødighed overfor den Indsats, der er øvet gennem den gamle Sparekasse, mens Tiderne skiftede, og Udviklingen prægede By og Egn som Land og Verdensdel og hele Kloden i et stadig mere hektisk Tempo. Der er langt i Dag fra det lille mørke Comptoir i Boghandler Dyhrs Gaard ved Kirken i en lille, stille By, hvor tre Mænd for Hundrede Aar siden sad og ventede paa de første Indskydere, til den store, moderne Institution ved det samme Torv i en By, som efter Evne har gjort Udviklingen med i den moderne Tekniks fremstormende Erobringstogt paa godt og ondt. Stifterne vilde undres, dersom de i Dag kunde aflægge Spare- og Laanekassen for Nykøbing M. og Omegn et Besøg. De og alle deres Efterfølgere i Sparekassen har lagt deres Lod i Vægtskaalen til denne Udvikling, bestandig ud fra

Personalet i Spare- og Laanekassen for Nykøbing M. og Omegn.

I forreste Række: Bogholder A. Clausen. Kasserer E. Christensen. Overassistent C. H. Jansen. Staaende: Elev Frk. Helga Svenningsen. Elev Kurt Strand Jensen. Assistent N. K. Kristiansen. Assistent Møller. Assistent E. Steen Sørensen. Assistent Fru G. Biskjær.

en nøje, personlig Overvejelse af, hvad der i Øjeblikket maatte anses for rigtigst, hvilken Plads de end var sat til at udfylde i Virksomheden. I samlet Sum blev det en Indsats af uoverskuelig Betydning for By og Egn.

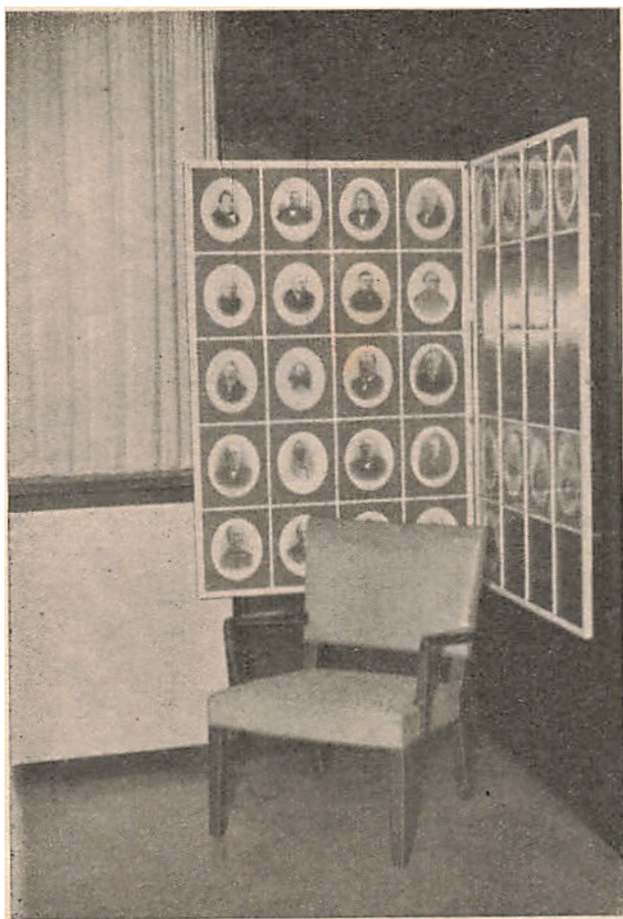
* * *

I denne Oversigt efter store Linjer er der kun blevet Plads til forholdsvis faa, mere fremtrædende Navne i Sparekassens Historie. Mange andre burde nævnes.

Følgende har i de Hundrede Aar haft Sæde i Sparekassens Bestyrelse og Tilsynsraad:

Boghandler J. P. Dyhr 1852—1866. Købmand A. C. Faartoft 1852—1890. Forligsmægler M. Mulvad 1853—

1876. Købmand J. B. Steenberg 1852—1861. Hospitalsforstander Kjeldgaard Poulsen 1852—1862. Pastor Fr. Nielsen 1852—1861. Gdr. P. C. Østergaard, Tøving, 1852—76. Godsejer C. Riis, Blidstrup, 1852—1857. Købmand K. S. Knudsen 1853—1882. Godsejer Jacob Knudsen, Moutrup, 1858—1867. Farver C. W. Struntze 1866—1874. Proprietær J. C. Møller, Ejstrup, 1866—1890. Proprietær J. C. Schade, Frøslevgaard, 1876—1883. Købmand N. M. Bang 1883—1890. Sagfører Gamborg 1883—1902. Kammerherre Steensen-Leth, Højriis, 1884—1929. Boghandler Niels Dyhr 1890—1912. Borgmester C. B. V. Hansen 1890—1901. Gdr. P. Kjærgaard, Ballegaard, 1890—1924. Købmand Fredr. Bang 1901—1933. Købmand A. Soelberg 1902—1922. Købmand Hans Smith 1910—1933. Fabrikdirektør R. Aarup 1915—1922. Gdr. Chr. Dissing, Andrup, 1918—1928. Dommer Bolwig 1920

Sparekassens Æresvæg.

Billeder af afd. Direktører og Styrelsesmedlemmer.

—1925. Tømmerhandler A. Christensen 1922—1928. Direktør Karl Markvorsen 1922—1934. Gdr. P. Kortbek, Øster Jølby, 1924—. Dommer A. W. Hornemann 1925—1929. Direktør L. Møller 1926—1945. Gdr. Kr. Jensen, Andrup, 1928—1931. Gdr. L. Lynggaard Hansen, Tøving, 1928—. Fhv. Folketingsmand Marinus Sørensen (valgt af Handelsministeriet) 1929—. Dommer Sørensen 1930—1936. Direktør Chr. Sørensen 1932—1948. Direktør A. C. Jørgensen 1933—1951. Guldsmed Ejler Cortsen 1933—. Gdr. Albert Clausen, Vejerslev, 1934—. Dommer O. Begtrup Hansen 1936—. Landsrets-

sagfører Chr. Graversen 1945—. Direktør Robert Dam 1951—.

Følgende har været Formænd for Tilsynsraadet: Borgmester C. B. V. Hansen 1896—1901. Kammerherre Steensen-Leth 1901—1918. Købmand Hans Smith 1918—1933. Direktør L. Møller 1933—1945. Guldsmed Ejler Cortsen 1945—.

Følgende har været Sparekassens Revisorer, valgt af Thisted Amtsraad og Nykøbing Byraad:

Apoteker Begtrup 1852—1869. Proprietær Mortensen, Frøslevgaard, 1852—1861. Pastor Krogh, Solbjerg, 1862—1870. Sagfører Skibsby 1870—1879. Møller Friis, Jølby, 1871—1880. Boghandler N. Dyhr 1880—1890. Godsejer Mansa, Sø, 1880—1882. Sagfører, Branddirektør Jacob Sørensen 1883—1925. Herredsfuldægtig H. Nielsen 1890—1905. Herredsfuldægtig Hvidberg 1905—1909. Borgmester B. M. Bolwig 1909—1920. Sagfører Jens Sørensen 1920—1925. Revisionsinstitutet, Aarhus, 1925—1941. Dommerfuldmægtig Viggo Johansen 1925—1940. Statsautoriseret Revisor S. Madsen 1941—. Landsretssagfører Chr. Graversen 1941—1945. Sagfører H. Torp 1945—.

*

»Jubilæet forløb i Stilhed« — er en Vending, der kommer igen Gang paa Gang i denne Skildring. I Sparekassen paa Kirketorvet har man været indstillet paa Arbejdets Opgaver mere end paa Fest. Heller ikke ved Hundreedaars-Jubilæet bliver der nogen egentlig Festlighed. Dagen markeres bl. a. ved Udsendelse af dette lille Jubilæums-Skrift, men ogsaa paa anden Maade.

Sparekassens Ledelse har besluttet at anvende det Beløb, der vilde medgaa til en større Festlighed — som maaske ellers kunde være rimelig nok ved en Lejlighed som denne — til velgørende Formaal.

Mads Hansen.

*

Denne lille Jubilæums-Skildring bygger paa Sparekassens gamle Protokoller og Direktør Fredr. Bangs Jubilæums-Skrift fra 1927 og for den by-historiske Del især paa nogle gamle Optegnelser af Urmager J. Østergaard, Frk. Dorthea Nyholm og Gartner Erik Lassen, som findes i J. Østergaards Aarbøger paa Dueholm-Museet.

Regnskab for Nykjøbing og Omegns Spare- og Laanekasse,
fra 15de Septbr. 1852 til 14de Septbr. 1853.

Indtægt.	R.	S.	Udgift.	R.	S.
1. Indskudte Kapitaler	13,307	91	1. Paa Interessenternes Konto indbetaalt i Kapitaler og oplagte Renter	10,721	33
2. For solgte Sparekassobøger m. m.	42	80	2. Til Interessenternes er i Aarets Løb til- bagebetalt i Kapitaler 2703 R. , S. , og i Renter 24 , 23 ,	2727	23
3. Indkomne Renter	315	46	3. Til Beskjæftjøreiser, Contrabøger og Protokoller m. m.	59	48
			4. Døerskud	158	17
	Rbd.	13,666,23		Rbd.	13,666,25

Af Kassens Debet, der er den paa Interessenternes Konto indslaaende Summa, oplagte Renter og Døerskud 10,879 Rbd. 50 S.

1. Er udsat i fast Eiendom mod Obligation 400 Rbd. , S.
 2. Løbende Obligationer, udstedt af Creditforeningerne for de enkelte Nykjøbster og Landet, hertil hørende paa 500 Rbd., indskjæbt til 061 — 70 —
 3. Hos Private mod kaantfaart Pant i Obligationer og mod Selvslykter-Cautioener 9,300 — , —
 4. Kassebeholdningen 217 — 70 —
- 10,879 Rbd. 50 S.

Paa Grund af forleddes Betaling af Renter ved Udlaan paa Reverser, er selvsigelig Døerskuddet opført større end det kan være i Virkeligheden.

Det bemærkes, at Locale og Contoirhold ikke for det første Regnskabsaar har kostet Kassen noget, da Directionen indbyrdes har fordeelt Arbejdet imellem sig og Localer velvillig har været den ovenfor.

Nykjøbing, i Directionen for Spare- og Laanekassen, den 16de Septbr. 1853.

Job. B. Steenberg. Fr. Nielsen. Poulsen. P. Dyhr.
A. Chr. Baartoft. M. Mulvad. Chr. Alld.

For Regnskabets Rigtighed, som og for at Kassens Obligationer ere og foreviste, samt Kassebeholdningen i Orden, meddeles herved Revisionens Attest.

Nykjøbing og Frøblevgaard, den 1de Decbr. 1853

A. Begtrup. A. St. Mortensen.

I det Directionen herved udsender det første Regnskab for Sparekassen, undlader den ikke at bringe sin Taal for den Tilid, som saaledes er vist den, og anbefaler fremdeles denne nyttige Indretning til fortsat Afbenyttelse. Det har været Directionen magtpaaliggende at Laanekassen kunne slippe saa megen Nytte som muligt, og der vil fremdeles virkes i samme Retning, imedens Alt hvad der ikke kan anbringes i mindre Laan mod betryggende Sikkerhed vil være at erholde til fast Laan i Eiendomme, saavel i Byen som paa Landet, ligesom ogsaa Tid efter anden Summer ville anbringes i Statspapirer, i hvilken Anledning Hændelserne af saadanne kunne afhænde disse til Kassen, naar denne for Diebstilfelte ikke har anden Bestemmelse for de den betroede Midler.

Det bemærkes endvidere, at de i Sparekassen indslaaende Summer, ifølge kongelig Bevilling af 31te October 1852, ikke kunne belægges med Arrest eller Beslag. Til Bogholder og Kasserer er valgt Directionens Medlem, Boghandler P. Dyhr, hos hvem Contoiret ifølge Lovene er aabent hver Onsdag Eftermiddag fra Kl. 2 til 3. — Eiden Sparekassens Dypretelse er den bleven benyttet af 239 Personer.

- Heraf 50 Tjenestefolk,
80 Børn,
30 ugifte Fruentimmer,
43 Gaarde og Huusmænd,
17 Embedsmænd og Borgere,
13 offentlige Foreninger.

Directionen.

Lær Børnene!
at spare!

